

Zhodnocení koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru

Obsah:

Obsah:	3
Úvod	7
Popis současného stavu neziskového sektoru v roce 2008	9
1. Politické a právní prostředí pro rozvoj neziskového sektoru	10
1.1. Problém: Není definována veřejná prospěšnost	11
1.2. Problém: Malá společenská podpora neziskového sektoru	13
1.3. Problém: Je potřeba nová úprava spolkového práva	14
1.4. Problém: Potřeba novely zákona o nadacích a nadačních fondech	14
1.5. Problém: Potřeba novely zákona o obecně prospěšných společnostech	15
2. Vícezdrojové financování neziskového sektoru	16
2.1. Problém: Nepřehledná legislativa v daňové oblasti	17
2.2. Problém: Zastaralý dotační systém	18
2.3. Problém: Vázanost dotací na jednoletý státní rozpočet	19
2.4. Problém: Systém plateb v operačních programech	20
2.5. Problém: Udržitelnost výstupů evropských projektů	20
2.6. Problém: Byrokracie při čerpání evropských dotací	21
2.7. Problém: Technická pomoc neziskovým organizacím	21
2.8. Problém: Nastavení nevhodných podmínek pro NNO v rámci individuálních projektů	22
2.9. Problém: Nízké daňové odpisy a zákaz prezentace dárců v médiích	23
2.10. Problém: Chybějící diskuse o společenské odpovědnosti firem	23
2.11. Problém: Nedostatek prostředků na rozvoj fundraisingu	25
2.12. Problém: Vysoké bankovní poplatky	26
2.13. Problém: Nejednotné bankovní formuláře	26
2.14. Problém: Vyžadování podpisového vzoru pro většinu bankovních transakcí	27
2.15. Problém: Vysoké poštovné a vysoké poštovní poplatky za převod daru	27
2.16. Problém: Odkládání novelizace zákona o veřejných sbírkách	28
2.17. Problém: Nahrazování veřejných zakázek dotacemi	29
2.18. Problém: Kompenzace zisku a ztráty	30
2.19. Problém: Odvod části výtěžku z loterií a her na veřejně prospěšné účely	30
3. Transparentnost neziskového sektoru	31
3.1. Problém: Chybějící věcná kontrola, monitoring a evaluace	32
3.2. Problém: Statistické sledování neziskových organizací	33
3.3. Problém: Výzkum neziskového sektoru	33
3.4. Problém: Nízká úroveň řízení kvality na úrovni neziskových organizací	34
4. Lidské zdroje pro podporu rozvoje neziskového sektoru	35
4.1. Problém: Financování přenosu know-how uvnitř neziskového sektoru	35
4.2. Problém: Spolupráce uvnitř neziskového sektoru	35
4.3. Problém: Udržitelnost lidských zdrojů a znalostí NNO	36
4.4. Problém: Chybějící zdroje pro budování kapacit	36
5. Partnerství veřejné správy a neziskového sektoru	38
5.1. Problém: Neexistence společenské dohody mezi vládou a neziskovým sektorem	39

?	5.2. Problém: Neexistence právního vymezení a metodik pro vytváření a rozvoj partnerství	40
	Strategická část: Strategie rozvoje neziskového sektoru do roku 2013	42
	Priorita 1 – Právní prostředí a transparentní neziskový sektor	44
	Opatření 1.1. Právní prostředí na podporu transparentnosti neziskového sektoru	44
	Opatření 1.2. Komplexní získávání a zveřejňování informací o neziskovém sektoru	45
	Priorita 2 – Veřejná správa vnímá neziskový sektor jako partnera	47
	Opatření 2.1. Definice a metodiky pro rozvoj partnerství	47
	Opatření 2.2. Vládní podpora rozvoje partnerství	47
	Opatření 2.3. Profesionalizace neziskového sektoru	48
	Priorita 3 – Je rozvíjeno vícezdrojové financování neziskového sektoru	50
	Opatření 3.1. Úprava právního prostředí na podporu vícezdrojového financování neziskového sektoru	50
	Opatření 3.2. Úprava pravidel operačních programů na podporu čerpání neziskovými organizacemi	51
	Opatření 3.3. Plánování státní dotační podpory neziskovým organizacím	51

Projekt 09-01

Vytvořit maximálně svobodný prostor pro aktivity občanů, spolků a neziskového sektoru a pro rovnocennou spolupráci státu, samospráv a neziskového sektoru

Vláda ve svém programovém prohlášení v roce 2007 přijala tezi „Vláda bude podporovat maximálně svobodný prostor pro aktivity občanů, spolků a neziskového sektoru a zajistí podmínky pro stabilitu a rozvoj nestátních neziskových organizací a pro rovnocennou spolupráci státu, samospráv a neziskového sektoru.“, ze které vyplynul mimo jiné úkol zpracovat návrh koncepce rozvoje neziskového sektoru v roce 2007 a v roce 2008 tento návrh ověřit. Pro tento úkol byl vytvořen projekt 09-01 „Vytvořit maximálně svobodný prostor pro aktivity občanů, spolků a neziskového sektoru a pro rovnocennou spolupráci státu, samospráv a neziskového sektoru“.

Projekt je koncipován do celkem 6 milníků

Milníky projektu 09-01

- 1. Posouzení systému udělování dotací nestátním neziskovým organizacím**
Termín: 31. prosince 2007
Splněno
- 2. Návrh zásad vlády pro poskytování dotací nestátním neziskovým organizacím**
Termín: 31. prosince 2007
Splněno
- 3. Návrh koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru, včetně komunikační strategie**
Termín: 31. prosince 2007
Splněno
- 4. Zhodnocení koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru**
Plánovaný termín: 1. prosince 2008
- 5. Předloženo vládě**
Plánovaný termín: 31. prosince 2008
- 6. Schváleno vládou**
Plánovaný termín: 27. února 2009

Milník č. 4

Zhodnocení koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru

Vypracoval:

Sekretariát Rady vlády pro nestátní neziskové organizace
Výbor pro legislativu a financování Rady vlády pro nestátní neziskové organizace
Výbor pro Evropskou unii Rady vlády pro nestátní neziskové organizace
Výbor pro regiony Rady vlády pro nestátní neziskové organizace
Pracovní skupina utvořená z členů Rady vlády pro nestátní neziskové organizace, akademické a odborné veřejnosti

Jmenný seznam řešitelů:

Mgr. Radek Jiránek (jirane@mvcv.cz)
PhDr. Petra Francová (petra.francova@nros.cz)
Ing. Marek Šedivý (sedivy@neziskovky.cz)
MUDr. Milena Černá (cerna@vdv.cz)
Ing. Stanislav Cysař (cyssta@mmr.cz)
Ing. Jarmila Fuchsová (jarmila.fuchsova@mfcv.cz)
Pavel Trantina (pavel@trantina.cz)
Mgr. Jaroslav Tuček (jaroslav.tucek@msmt.cz)
Mgr. Martin Žárský (martin.zarsky@mpsv.cz)
Mgr. Jana Chržová (janachr@seznam.cz)
PhDr. Kateřina Ptáčková (katerina.ptackova@zelenykruh.cz)
Ing. Zuzana Drhová, Ph.D. (zuzana.drhova@ecn.cz)
Mgr. Gabriela Dlouhá (gabriela_dlouha@mzv.cz)
RNDr. Helena Knappová (helena_knappova@env.cz)
Ing. Pavlína Smítalová (pavlina.smitalova@mfcv.cz)
Bc. Ladislav Krajdl (ladislav.krajdl@seznam.cz)
Bc. Roman Haken (roman.haken@cpkp.cz)
PhDr. Karel Schwarz (karel.schwarz@asociaceno.cz)
RNDr. Miroslav Kandrata (miroslav.kandrata@nap.cz)
Mgr. Pavlína Kalousová (kalousova@donorsforum.cz)
PhDr. Miroslav Pospíšil (pospisl@e-cvns.cz)
Mgr. Monika Granja (granja@donorsforum.cz)
Jiří Pavlát (jiri.pavlat@cpkp.cz)

Odborné konzultace:

Mgr. Pavla Oriniaková, Ph.D. (pavla.oriniakova@cpkp.cz)

Úvod

V roce 2007 byla sestavena pracovní skupina tvořená z členů Rady vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO), jejích výborů a zástupců odborné a akademické veřejnosti. Tato skupina zpracovala návrh koncepce rozvoje neziskového sektoru, který byl odevzdán programové kanceláři 31. prosince 2007. Návrh koncepce mapoval problematické oblasti neziskového sektoru z pohledu expertů na neziskový sektor a identifikoval tři oblasti, kterými je potřeba se podrobněji zabývat. Byly jimi: legislativní oblast, oblast financování z národních i evropských zdrojů a spolupráce veřejné správy s občanským sektorem. Pro každou oblast byly stanoveny krátkodobé a střednědobé cíle.

V roce 2008 pracovní skupina rozpracovala metodiku zhodnocení návrhu koncepce. Krátkodobé cíle byly v převážné míře splněny v průběhu roku 2008.

Dlouhodobé cíle byly blíže specifikovány na základě výstupů SWOT analýzy nestátního neziskového sektoru v České republice (ČR). Témata se rozšířila na právní prostředí, finanční zdroje ČR, finanční zdroje Evropské unie (EU), vlastní zdroje nestátních neziskových organizací (NNO), lidské zdroje – informovanost, budování kapacit NNO, rozvoj NNO – evaluace, organizovanost, transparentnost NNO. SWOT analýza, zpracovaná pracovní skupinou, byla poté představena u příležitosti setkání s odbornou veřejností 23. května 2008. Na tomto setkání se sešlo celkem 80 zástupců odborné a akademické veřejnosti. Účastníci byli seznámeni s cíli projektu a navrženou SWOT analýzou a poté měli možnost vyjádřit se ke každému z témat, doplnit je a zároveň mu přiřadit prioritní bodové hodnocení. Vznikla tabulka SWOT analýzy, která byla publikována v průběhu června 2008 na internetových stránkách RVNNO a opět byla veřejnost vyzvána k připomínkám. Připomínky byly následně sepsány a vypořádány pracovní skupinou RVNNO pod vedením Ing. Pavly Oriniakové, Ph.D. z Centra pro komunitní práci. Výsledky připomínkového řízení byly publikovány na internetových stránkách RVNNO v červenci a srpnu 2008.

Výstupy ze SWOT analýzy byly zapracovány do Zhodnocení koncepce podpory rozvoje neziskového sektoru (Zhodnocení) a v září 2008 zaslány pracovní skupině k vyjádření. Dne 10. října 2008 byl tento návrh předložen RVNNO. Po zapracování připomínek pracovní skupiny a členů RVNNO bylo Zhodnocení zveřejněno na internetových stránkách RVNNO a v listopadu 2008 bylo odesláno do vnějšího připomínkového řízení. Do konce roku 2008 bude materiál předložen vládě.

Zhodnocení, které vychází z vize do roku 2013 a je rozpracováno do střednědobých cílů, opatření a aktivit, je de facto střednědobým strategickým plánem rozvoje nestátního neziskového sektoru v ČR.

Tento střednědobý strategický plán rozvoje umožňuje zejména:

- reagovat na procesy a vývoj neziskového sektoru
- koordinovat činnosti subjektů veřejné správy ve vztahu k neziskovému sektoru

- kvalifikovaně formulovat objednávku občanské společnosti a širší odborné veřejnosti pro budoucí udržitelný rozvoj neziskového sektoru zejména s ohledem na období po roce 2013, kdy skončí významná pomoc z EU, kterou mohly NNO čerpat prostřednictvím strukturálních fondů EU.

Popis současného stavu neziskového sektoru v roce 2008

(Podle zpracovaných podkladů vzešlých ze SWOT analýzy)

1. Politické a právní prostředí pro rozvoj neziskového sektoru

Základní informace

Nezisková organizace je pojem, který, ač všeobecně užíván, není definován žádným právním předpisem.

Obecně lze říci, že neziskové organizace jsou právnické osoby, které nebyly založeny za účelem podnikání, ale za účelem provozování činností ve prospěch toho, kdo měl zájem na jejich zřízení (vzájemně prospěšné), nebo aktivit veřejně prospěšného charakteru (veřejně prospěšné).

Neziskové organizace se zakládají podle různých právních předpisů a podléhají registraci na místech určených jim zákonem, na základě kterého byly zřízeny.

Právní prostředí v ČR umožňuje existenci 4 typů NNO: občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy, účelová zařízení církví.¹ Obecně je neziskovým sektorem tato rozmanitost právních forem vnímána kladně. Takto chápané vymezení neziskových organizací je tzv. „užším vymezením“, které používá RVNNO (viz Příloha č. 2).

Vládní podpora rozvoje neziskového sektoru

Podpora neziskovému sektoru vyplývá z programového prohlášení vlády z roku 2007²: „Vláda bude podporovat maximálně svobodný prostor pro aktivity občanů, spolků a neziskového sektoru a zajistí podmínky pro stabilitu a rozvoj nestátních neziskových organizací a pro rovnocennou spolupráci státu, samospráv a neziskového sektoru.“ Na základě této teze byl vytvořen projekt 09-01 „Vytvořit maximálně svobodný prostor pro aktivity občanů, spolků a neziskového sektoru a pro rovnocennou spolupráci státu, samospráv a neziskového sektoru“.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace

Stálým poradním, iniciativním a koordinačním orgánem vlády ČR v oblasti NNO je RVNNO. RVNNO soustřeďuje, projednává a prostřednictvím svého předsedy / předsedkyně předkládá vládě materiály, týkající se NNO a vztahující se k vytváření vhodného prostředí pro jejich existenci. Pod vedením své předsedkyně, ministryně vlády pro lidská práva a národností menšiny MUDr. Džamily Stehlíkové, se RVNNO od roku 2007 významně zaktivizovala. Pracují pro ni tři výbory – Výbor pro regiony, Výbor pro EU a Výbor pro legislativu a financování. Veřejnost je o práci RVNNO informována zejména prostřednictvím internetových stránek www.rvnno.vlada.cz. Ve SWOT analýze byla práce RVNNO zhodnocena jako silná stránka.

¹ Legislativní východiska:

- 1) zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů
- 2) zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů
- 3) zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, ve znění pozdějších předpisů
- 4) zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností, ve znění pozdějších předpisů

² <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20840>

Výbor pro legislativu a financování RVNNO

V oblasti zlepšování právního prostředí je aktivní Výbor pro legislativu a financování RVNNO, který se od svého založení na podzim roku 2007 snaží o novelizace právních předpisů vztahujících se k neziskovému sektoru, neboť většina z nich nebyla od svého vzniku zásadněji novelizována. Jde zejména o zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, zákon č. 248/1995 Sb., obecně prospěšných společnostech, zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách.

1.1. Problém: Není definována veřejná prospěšnost³

V současné době není nikde zakotven pojem veřejné prospěšnosti a neexistují odstupňované daňové úlevy pro veřejně prospěšné organizace, navázané na jejich transparentnost. Veřejnou prospěšnost bude upravovat nový Občanský zákoník, který se v současné době připravuje. Při jeho zpracování se vychází ze záměru sjednotit současnou roztržičnost. Obecná úprava právnických osob obsahuje mimo jiné povinnost být zapsán do veřejných rejstříků, zásadu rejstříkového pořádku, koncept předběžné společnosti, jednání právnických osob prostřednictvím jejich orgánů (členové orgánů právnickou osobu zastupují), způsob zrušení právnických osob a přeměnu právnických osob. Právnické osoby se dělí na tři základní skupiny:

1. korporace složené z členů,
2. nadace a fondy tvořené účelově určeným jměním,
3. ústavy, pro které je typické spojení osob a majetku, poskytování služeb.

U korporací je vznik spolků (občanská sdružení) vázán na okamžik vzniku stanov, nikoliv až na zápis do veřejného rejstříku; do doby zápisu ručí za závazky společně a nerozdílně členové statutárního orgánu. Nadace a fondy se společně označují jako fundace – budou také moci podnikat, přičemž zisk půjde na konto účelu, k jakému byla nadace zřízena, a náklady na správu se budou účtovat odděleně. S právní formou obecně prospěšných společností se v novém občanském zákoně nepočítá, ale již zřízené obecně prospěšné společnosti si budou moci zachovat stávající právní formu nebo ji změnit. Nově si právnická osoba bude moci zapsat do předmětu činnosti status veřejné prospěšnosti – § 129 „*Sleduje-li právnická osoba dosažení obecného blaha jako veřejně prospěšný cíl vykonáváním veřejně prospěšné činnosti nebo poskytováním veřejně prospěšné podpory za předem určených a rovných podmínek, a tím, že má povinnost v souladu se zakladatelským právním jednáním používat zisk alespoň ze dvou třetin pro výkon veřejně prospěšné činnosti nebo poskytování podpory, pro něž je ustavena, má právo, aby jí byl do veřejného rejstříku zapsán status veřejné prospěšnosti.*“

Stav řešení problému

Vláda svým usnesením ze dne 9. dubna 2008 č. 397 uložila ministryni MUDr. Džamile Stehlíkové předložit v termínu do 31. prosince 2008 věcný záměr zákona o nestátních neziskových organizacích. K tomuto úkolu vznikla pracovní skupina při

³ Všechny následující problémy vyplynuly ze SWOT analýzy neziskového sektoru.

RVNNO, složená zejména ze zástupců neziskového sektoru. Z diskusí v pracovní skupině vyplynula potřeba zabývat se nadále návrhem zákona o veřejně prospěšných organizacích, který bude navazovat na výše uvedené ustanovení § 129.

Zákon nebude rozlišovat „neziskové organizace“ a jiné organizace, nebude sice popírat existenci organizací dnes nepřesně označovaných jako neziskové organizace pouze pro svoji formu (občanská sdružení, nadace, nadační fondy a obecně prospěšné společnosti), ale rozhodně nebude rozlišovat společnosti podle právní formy, ale pouze podle obsahu činnosti.

Do současné úpravy výhod či postavení některých organizací zákon nebude zasahovat, takže stávající výhody pro některé typy organizací samozřejmě zůstanou zachovány, resp. nebudou rušeny či měněny pouze z důvodů nové právní úpravy uvedené v připravovaném zákoně s výjimkou přístupu k prostředkům z veřejných rozpočtů.

Zákon je konstruován na základě těchto tezí:

- vymezit pojem veřejně prospěšné organizace, pojem veřejné prospěšnosti
- rozlišovat právnické osoby podle obsahu jejich činnosti ve vztahu k veřejné prospěšnosti; nerozlišovat právnické osoby podle právní formy
- odlišit veřejně prospěšné organizace od jiných subjektů i dalšími znaky, to je zejména určený a jiný způsob nakládání se ziskem
- znaky veřejné prospěšnosti mohou vykazovat všechny typy právnických osob
- současná právní úprava se nemění, navazuje se na ni s použitím právní formy, dosud uváděné benefity zůstávají nedotčené novou úpravou
- právní forma nebude znamenat automatické zařazení do kategorie veřejně prospěšná organizace, zařazení do této kategorie bude možné pouze při naplnění všech znaků uvedených v zákoně

Je nutné definovat pojem „veřejně prospěšná služba“, a to zřejmě takto: „Veřejně prospěšnou službou je služba ve veřejném zájmu, vykonávaná například v oblastech kultury, školství, vzdělávání, zdravotnictví, sociální služby, životního prostředí,..., která je určena neurčitému okruhu osob s uspokojením zájmu celospolečenského, lokálního nebo skupinového.“ V zákoně by měly být vymezeny pouze tyto oblasti demonstrativně, s ohledem na nutnost ponechání prostoru k vymezení pojmu aplikační praxí s ohledem na vývoj „veřejného zájmu“ a s ohledem na jeho mnohotvárnost.

Veřejně prospěšná organizace bude zřejmě muset s ohledem na vykazované znaky veškerou svoji činnost vykonávat se zaměřením na poskytování veřejné služby (samozřejmě i s „doprovodnými“ činnostmi, které však též budou muset být zaměřeny k zajištění možnosti poskytovat veřejně prospěšné služby – například k tomu související doprava, dále stravování, obchod atd.) a na veřejně prospěšné činnosti či poskytování nadačních příspěvků.

K naplnění cílů zákona by měly sloužit tyto teze:

- vymezit znaky veřejně prospěšných organizací
- definovat pojem veřejně prospěšná služba a veřejně prospěšná činnost
- sjednotit termíny používané pro obsah činnosti provozovaných právníckými osobami – veřejně prospěšnými organizacemi
- zrovnoprávnit právnícké osoby vykonávající veřejně prospěšné činnosti ve smyslu služeb ve veřejném zájmu, a to bez ohledu na jejich právní formu
- zajistit rozvoj veřejně prospěšných aktivit a služeb, a tím i jejich poskytovatelů, a to i odstátňováním těchto aktivit a služeb s použitím však veřejných prostředků
- sjednotit podmínky pro přístup veřejně prospěšných organizací k prostředkům z veřejných rozpočtů
- splnění znaku veřejně prospěšné organizace bude znamenat možnost ucházet se o dotaci (s příslušným posouzením ad hoc – to znamená zachování právní nenárokovosti dotace, s vymezením však podmínek pro toho, kdo nakládá s veřejnými prostředky, že pouze veřejně prospěšným organizacím se mohou poskytovat veřejné prostředky nad určitý limit – například 50.000,- Kč)
- zvýšit veřejnou kontrolu nad subjekty podřizujícími se v zákoně uvedeným znakům bez ohledu na právní formy těchto subjektů
- zajistit transparentnost poskytování dotací a transparentnost účasti na nepřímých výhodách
- zavést přísné sankce včetně odpovědnosti i statutárních orgánů za porušení podmínek, a to při přihlášení se ke znakům veřejně prospěšné organizace

V současné době je připraven k předložení na projednání ve vládě věcný záměr zákona o daních z příjmů, který již reaguje na návrh nového Občanského zákoníku a připravovaný související zákon vymezující veřejnou prospěšnost a organizace se statutem veřejné prospěšnosti. Navržená významnější daňová výhoda pro tyto organizace zohledňuje jejich transparentnější postavení a bude poskytována při splnění stanovených podmínek a v rámci zvýhodnění spojených se statutem veřejné prospěšnosti.

1.2. Problém: Malá společenská podpora neziskového sektoru

Neziskový sektor vnímá jako ohrožující malou společenskou podporu a nepochopení své role ze strany politiků. Neziskový sektor je společností vnímán jen jako žadatel o peníze. Právě tak pociťují neziskové organizace nezájem společnosti, malou podporu veřejnosti, nedůvěru veřejnosti v neziskové aktivity a nízkou společenskou prestiž správních rad a ostatních statutárních orgánů NNO.

✔ **Stav řešení problému**

RVNNO se tímto problémem bude zabývat v rámci svého střednědobého strategického plánu.

? **1.3. Problém: Je potřeba nová úprava spolkového práva**

Nejčastější právní formou neziskových organizací je občanské sdružení vznikající podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, a to zejména z důvodu svého velice snadného vzniku / založení a minima stanovených povinností. Jak se však postupem času ukazuje, negativní stránkou této právní formu je právě její malá transparentnost finančních toků, a to ve vztahu k dotačním titulům ze strany veřejné správy nebo ve vztahu k jiným příspěvkům, darům a grantům ze strany jiných dárců.⁴ Ve věci zákona o sdružování občanů se však na jednání Výboru pro legislativu a financování RVNNO pracovníci Ministerstva vnitra ČR a posléze dopisem i ministr vnitra MUDr. Ivan Langer vyjádřili k novele tohoto zákona zamítavě. A to hlavně z důvodů časových a věcných v souvislosti s přípravou nového Občanského zákoníku.

✔ **Stav řešení problému**

Nový Občanský zákoník má přinést zcela novou úpravu spolkového práva, a z tohoto důvodu nelze v současné době prosadit novelizaci zákona o sdružování. K novému Občanskému zákoníku dále viz 1.1.

? **1.4. Problém: Potřeba novely zákona o nadacích a nadačních fondech**

✔ **Stav řešení problému**

Výbor pro legislativu a financování RVNNO zpracoval novelu zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, která reaguje na současnou situaci existence těchto dvou typů právnických osob a jejím záměrem je zvýšení efektivity a transparentnosti nadačního sektoru.⁵ Hlavní principy předkládané novely se týkají zejména zjednodušení ukončení existence nadačních fondů, které vyčerpaly svůj majetek, transformace nadačního fondu na nadaci a jasnější definice činnosti nadací a nadačních fondů – definice realizace vlastních programů.

⁴ Toto tvrzení se netýká občanských sdružení, která již dotaci obdržela, neboť ta podléhají velmi podobné kontrole. Týká se občanských sdružení, která jsou potenciálními žadateli o dotace a která potenciální dárci a priori považují za netransparentní a z tohoto důvodu je odmítají zahrnovat mezi možné příjemce dotací, příspěvků, darů apod.

⁵ Novela zákona je v současné době v připomínkovém řízení.

1.5. Problém: Potřeba novely zákona o obecně prospěšných společnostech

Stav řešení problému

Výboru pro legislativu a financování RVNNO připravil novelu zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, kterou RVNNO schválila na svém zasedání dne 10. října 2008. Novela má přinést základní změny ve vymezení statutárního orgánu (navrhuje se statutárním orgánem určit ředitele, a to z důvodu posílení zodpovědnosti za řízení obecně prospěšné společnosti a odstranění nesouladu s vymezením statutárního orgánu, jak ho stanoví některé další právní předpisy), změny ve vymezení pravomocí správní rady a nakládání s majetkem. Novela také ruší odstavec 2 – 4 ustanovení § 18 zákona, který znemožňoval vícezdrojové financování obecně prospěšných společností.

2. Vícezdrojové financování neziskového sektoru

Základní informace o vícezdrojovém financování neziskových organizací

Hlavním cílem z hlediska vlády ČR je podporovat vícezdrojové financování neziskového sektoru a rozvíjet i ostatní formy financování, a tím snižovat závislost neziskového sektoru na státu. Zároveň je však nutné na základě již zpracované analýzy resortních politik revidovat všechny používané nástroje přímé podpory neziskového sektoru.

Vícezdrojové financování⁶ je již v obecném povědomí neziskových organizací. Znamená to, že neziskové organizace využívají pro své financování např. tyto zdroje:

- Státní rozpočet
- Ostatní veřejné rozpočty (kraje, obce)
- Evropské strukturální fondy 2007 – 2013
- Nadační zdroje
- Firemní dárcovství
- Individuální dárcovství
- Veřejné sbírky
- Dárcovské SMS
- Výnos z loterií a hazardních her
- Zahraniční zdroje (mimo EU)
- Vlastní příjmy NNO
- Daňová zvýhodnění
- Dobrovolnická práce

⁶ Legislativní východiska:

- 1) Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 2) Usnesení vlády č. 114/2001 Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy
- 3) Zákon o státním rozpočtu na příslušný rozpočtový rok
- 4) Vyhláška č. 551/2004 Sb. kterou se stanoví zásady a termíny finančního vypořádání vztahů se státním rozpočtem, státními finančními aktivy nebo Národním fondem
- 5) Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů
- 6) Metodiky ministerstev

2.1. Problém: Nepřehledná legislativa v daňové oblasti

Nepřehledná legislativa v daňové oblasti je považována neziskovými organizacemi za jedno z velkých ohrožení jejich činnosti. Obecně lze říci, že neziskové organizace hrají mezi ostatními právníky osobami specifickou roli a že jim bývá v rámci zdaňování příjmů přidělen zvláštní režim, avšak české daňové předpisy nechápou neziskové organizace jako specifický typ daňového subjektu a postavení těchto subjektů je víceméně stejné v porovnání s ostatními daňovými subjekty. Se specifickou povahou neziskových organizací se pak jednotlivé daňové předpisy vypořádávají samostatně. Výsledkem je existence několika vymezení neziskových organizací v daňových předpisech⁷. Problematika zdanění neziskových organizací je jednou z nejobtížnějších částí zákona o daních z příjmu, a to zejména z důvodu chybějící metodiky, složitosti a nepřehlednosti daného zákona.

Stav řešení problému

Na tento stav reaguje Ministerstvo financí v rámci daňové reformy. Oblasti daňové problematiky, resp. principům daňové reformy, jak ji připravilo Ministerstvo financí, se Výbor pro legislativu a financování RVNNO věnoval na svém jednání dne 28. srpna 2008. Jednání navštívili také zástupci Ministerstva financí. Informovali, že „zdaňování příjmů v neziskovém sektoru bude upraveno tak, aby bylo využitelné nejen ve vztahu ke struktuře neziskových organizací realizujících výkon zájmových či veřejně prospěšných činností v okamžiku účinnosti nového zákona o daních z příjmů, ale i pro daňovou podporu veřejné prospěšnosti a obecného blaha dle návrhu nového Občanského zákoníku. Ten vychází z principu přidělování a odnímání statusu veřejné prospěšnosti libovolnému typu právnické osoby zápisem statusu veřejné prospěšnosti do veřejného rejstříku a veřejná prospěšnost již nebude vázána ke konkrétnímu typu či hospodářsko-právní formě poplatníka.“⁸ Konkrétně budou podle připravovaného zákona o daních z příjmů předmětem daně veškeré příjmy z hlavní a vedlejší činnosti.

Státní zdroje

Stát podporuje neziskový sektor zejména formou dotací

Způsoby, jimiž jsou v současné době financovány aktivity NNO:

⁷ Legislativní východiska:

- 1) zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů
- 2) zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů
- 3) zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
- 4) vyhláška č. 504/1991 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví
- 5) vyhláška č. 505/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou územními samosprávnými celky, příspěvkovými organizacemi, státními fondy a organizačními složkami státu
- 6) zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů
- 7) zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů
- 8) zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů
- 9) zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů

⁸ Citace z věcného záměru zákona o daních z příjmů.

- Státní dotační politika vázaná na Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči NNO na příslušný rok (Hlavní oblasti) – programové financování
- Dotace přidělené mimo Hlavní oblasti (některé vybrané činnosti či NNO)
- Dotace ze zdrojů EU a Evropského hospodářského prostoru
- Veřejné zakázky

Poskytovatelé dotací by měli dotační prostředky uvolňovat pouze na základě pečlivého vyhodnocení efektivnosti a naléhavosti takto vynaložených prostředků a na řešení problémů v zásadních oblastech, kde nelze předpokládat významnější angažovanost podnikatelského sektoru.

2.2. Problém: Zastaralý dotační systém

I když je neziskovými organizacemi ceněn a využíván státní systém dotací ze strany ministerstev, největší důraz kladly NNO na jeho novelizaci a zlepšení.

Jednou ze zásadních výtek byla neprovázanost dotační politiky na státní úrovni s programovými dokumenty vlády⁹ a neprovázanost financování z veřejných zdrojů na regionální a místní úrovni s rozvojovými programovými dokumenty krajů a obcí.

Dále byly kritizovány zastaralé „Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR NNO ústředními orgány státní správy“ (Zásady) spolu s nízkou transparentností státního dotačního systému, zejména v případech, kdy do výběrových komisí nejsou přizváni odborníci, kdy jsou rozdílná a nejasná pravidla dotací a jejich rozdílné výklady.

Za velkou slabinu dotačního systému je dlouhodobě považována nárazovost a krátkodobost financování z veřejného sektoru. Z toho plyne složité financování pokračování víceletých projektů, kdy prostředky ze státního rozpočtu nelze převádět do dalšího roku a je nevhodně nastaven harmonogram poskytování dotací a vznikají opožděné platby. V současné době je stále praxí, že některé resorty uvolňují dotace na daný rok v červnu, respektive později a nezisková organizace je nucena samofinancovat si půl roku činnosti, která musí začít na počátku ledna. Spolu s obtížným získáváním půjček z bankovního sektoru¹⁰ je toto velmi nevýhodná situace pro neziskové organizace.

Stav řešení problému

V reakci na tyto skutečnosti proběhla v roce 2008 na popud RVNNO analýza rezortních politik, kdy se revidovaly všechny používané nástroje přímé podpory neziskového sektoru a Výbor pro legislativu a financování RVNNO připravil novelizaci Zásad.

⁹ Viz Hlavní oblasti.

¹⁰ Standardní podmínkou získání úvěru u banky jsou příjmy z vlastní činnosti, majetek a vytváření zisku. Těmto podmínkám neziskové organizace v naprosté většině nevyhovují.

Zásady schválila vláda svým usnesením ze dne 3. listopadu 2008 č. 1333. Novelizace spočívá především v posunutí harmonogramu, který by měl lépe vyhovovat podmínkám neziskových organizací. Termín podávání žádostí o dotaci byl doporučen na 30. září roku, jenž předchází rozpočtovému roku, v němž může být dotace poskytnuta. Dalším předmětem novelizace je povinnost ústředních orgánů zveřejnit na svých stránkách nejpozději do konce kalendářního roku seznam žádostí, které nesplnily formální podmínky žádosti o dotaci. Toto opatření přispěje k finanční stabilitě alespoň minimálním způsobem, kdy se nezisková organizace dozví včas, že neuspěla ve formálním hodnocení žádosti a získá čas pro zajištění jiných zdrojů a také dává možnost posunout termín uvolnění dotací na únor / březen, tedy o 3 měsíce dříve, než je nyní obvyklé. V Zásadách je také zmíněna registrace NNO v centrální databázi NNO vedené na Portálu veřejné správy. Posledním významným předmětem novelizace Zásad bylo zavedení možnosti zahrnout dobrovolnickou službu do kofinancování projektů.

2.3. Problém: Vázanost dotací na jednoletý státní rozpočet

Z diskusí s Ministerstvem financí vyplývá, že hlavní příčinou nemožnosti poskytovat víceleté dotace, nebo uzavírat smlouvy o poskytování služeb na více let, je tvorba státního rozpočtu, který je vázán vždy na jeden rok.

Financování ze strukturálních fondů EU

Základní informace

Neziskové organizace mají zkušenosti s čerpáním finančních prostředků z fondů EU již řadu let (předvstupní pomoc, období 2004 – 2006). Mnohé získaly profesionální zkušenost s realizací evropských projektů a zejména díky Evropskému sociálnímu fondu (Operační program Rozvoj lidských zdrojů, včetně Globálního grantu pro NNO), získaly profesionální management a týmy, zavedly inovativní postupy a rozvinuly svou činnost.

Přesto je oblast financování činnosti neziskových organizací z evropských zdrojů hodnocena jako vysoce problematická, a to až do té míry, že tato situace prakticky znemožňuje¹¹ neziskovým organizacím tyto fondy využívat.¹² Tím je ohroženo čerpání zejména z Evropského sociálního fondu. Přitom neziskové organizace by byly významným realizátorem projektů, s ohledem na činnosti podporované z Evropského sociálního fondu (zaměstnávání, vzdělávání, sociální integrace), které jsou doménou českých NNO.

Navíc je pocíťováno jako ohrožení, že dochází k nahrazování prostředků ze státního rozpočtu financemi z evropských fondů. Tato otázka je velmi citlivá s ohledem na nutnost dodržování principu adicionality kohezní politiky EU. Dochází rovněž k přesunu prostředků na grantová schémata ministerstev na kofinancování projektů hrazených z fondů EU, a tím

¹¹ Tím by ve svém důsledku mohl problém přerůst v porušení pravidel Evropské komise, podle kterých má být zajištěna možnost čerpání dotací ze strany neziskových organizací.

¹² Jiní příjemci finančních prostředků z operačních programů, např. podnikatelské subjekty, kraje apod., mají oproti NNO výhodu v tom, že mají dostatek finančních prostředků na kofinancování / předfinancování projektů a vůbec jsou celkově finančně stabilnější.

snížení prostředků na další dotace za stávajícího rušení národních programů v souvislosti s evropskými fondy.

2.4. Problém: Systém plateb v operačních programech

V systému financování z evropských fondů je neziskovými organizacemi nejvíce kritizován systém, kdy dochází ke zpoždování zálohových plateb a nastavení pro NNO příliš vysokých částek pro etapové platby. S ohledem na nízkou kapitálovou schopnost nemají NNO možnost vykrytí tyto propady v cash flow, a přitom prakticky nemají možnost získat úvěr nebo kontokorent v bance¹³. Pro mnohé organizace je tato situace natolik nevýhodnou, že nevyužívají evropské peníze ani tam, kde již mají zkušenosti a kde je to vysloveně vhodné. Neziskové organizace také upozorňují na nevhodnou aplikaci zákona o státní podpoře na neziskové veřejně prospěšné organizace („de minimis“ podpora). Systém financování diskriminuje NNO v soutěži o evropské dotační tituly.

Stav řešení problému

Nadace rozvoje občanské společnosti připravuje pro řešení tohoto problému program nazvaný „3P – Program překlenovací pomoci“. Jde o tříletý program návratných nadačních příspěvků ve spolupráci se soukromou bankou. Neziskovým organizacím, které prokáží podporu z veřejných zdrojů (dotace), zkušenost s administrací projektu podpořeného z EU a splní další podmínky a budou ochotny složit předem stanovenou částku na úhradu vybraných nákladů, bude poskytnut vratný překlenovací příspěvek od 100.000 Kč do 1,5 mil. Kč na dobu nejvýše 2 let (v případě zdrojů z EU).

Na úrovni ministerstev nebo krajů není takový ani jiný systém zaveden. Tento systém je příkladem pro možné řešení.

2.5. Problém: Udržitelnost výstupů evropských projektů

Udržitelnost výstupů realizovaných úspěšných projektů je ohrožena. Stát nevyčleňuje žádné prostředky pro šíření dobré praxe, neplánuje systémy pro udržení ani těch nejlepších výstupů. Názor, že „Evropské peníze stojí na hliněných nohách českých financí,“¹⁴ je základním pocitem, který mají neziskové organizace ze zkušenosti z minulého i stávajícího programovacího období. Přitom udržitelnost je jedním ze základních kritérií pro výběr projektů. ČR nemá vytvořenou metodiku pro přebírání příkladů dobré praxe NNO do činnosti veřejné správy.

¹³ Pro NNO existuje možnost, že se jeho statutární zástupce nebo člen osobně zaručí vlastním majetkem. Následky problémů vzniklých při realizaci projektu tak nenese v konečném důsledku organizace, ale fyzická osoba. Navíc, úroky nejsou uznatelným výdajem, to znamená, že tyto ztráty nese organizace. V systému, kdy je nezisková organizace dotována z veřejných rozpočtů, a ani dotace nesmí použít na úhradu úroků, je jedinou cestou nutné posílit systém vícezdrojového financování a usnadnění výdělečné činnosti pro NNO. V tom však hraje mimo jiné roli nejednotný postoj úřadů k výkladu zisku u NNO.

¹⁴ Citace ze SWOT analýzy.

? 2.6. Problém: Byrokracie při čerpání evropských dotací

Neziskové organizace kritizují také přebujelou byrokracii při čerpání dotací z operačních programů, složitost a formalismus pravidel čerpání, nastavování přísnějších pravidel, než je v jiných zemích zvykem, příliš časté změny pravidel financování z EU fondů, nejednotnost metodik a kritérií a neexistenci postihů za chyby odpovědných pracovníků a jejich veřejná prezentace. Neziskové organizace také vnímají evropské zdroje jako netransparentní a upozorňují na konflikt zájmů v operačních programech: existují instituce, které finanční prostředky rozdělují a zároveň čerpají.

? 2.7. Problém: Technická pomoc neziskovým organizacím

Neziskové organizace také kritizují stav, že technická pomoc není využívána příjemci v rozsahu a obsahu, který by sloužil žadatelům a realizátorům projektů ve formě individuálního poradenství a konzultací. Neziskový sektor se opakovaně snaží o zřízení kanceláře pro podporu NNO ve strukturálních fondech EU, hrazené z technické pomoci. Tato kancelář by měla být pro všechny operační programy společná a měla by být financována z Operačního programu Technická pomoc. Zřizovatelem kanceláře by mělo být Ministerstvo pro místní rozvoj jako Řídící orgán Operačního programu Technická pomoc. Záměr zřízení kanceláře se týká publicity, informovanosti, zajištění jednotné komunikace, dlouhodobé udržitelnosti projektů a odborného zázemí pro členy monitorovacích výborů za NNO. Kancelář má přispět k efektivnímu čerpání pomoci ze strukturálních fondů. Postavení neziskového sektoru je ve srovnání s jinými partnery poněkud specifické. NNO neplní pouze roli příjemců, ale mají zájem účastnit se všech fází programového cyklu, což je plně v souladu s nařízením Evropské komise č. 1083/2006, čl. 11, týkající se partnerství.

Ostatní veřejné zdroje

Základní informace

V současné době nejsou k dispozici kvalitní informace o financování neziskových organizací na úrovni obcí a krajů. Neexistuje jednotný systém a metodika pro sledování takových výdajů.

Tento nedostatek se snaží řešit RVNNO každoročním publikováním Rozboru financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů za uplynulý rok.

Tabulka č. 1: Financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů (v mld. Kč)

Rok	Státní rozpočet	Kraje	Obce
2002	3,22	0,36	0,85 ¹⁵
2003	3,82	0,64	0,96 ¹⁶
2004	4,35	1,00	x ¹⁷

¹⁵ Údaje za pověřené obce III. stupně. Z celkového počtu 205 jich podklady dodalo 171.

¹⁶ Údaje za pověřené obce III. stupně. Z celkového počtu 205 jich podklady dodalo 171.

2005	3,51	1,41	x
2006	5,57	1,93	x
2007¹⁸	6,05	1,09	3,17 ¹⁹

Zdroj: Rozbory financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů za léta 2002 – 2007.

Zahraníční zdroje – Finanční mechanismy EHP / Norsko

Základní informace

Co se týče Finančních mechanismů EHP / Norsko, neziskové organizace mohou předkládat žádosti jak ve výzvách na individuální projekty, tak i ve výzvách Blokového grantu pro NNO.

2.8. Problém: Nastavení nevhodných podmínek pro NNO v rámci individuálních projektů

Z vyhodnocení prvních dvou výzev na předložení individuálních projektů je zřejmé, že způsob nastavení pravidel ani témat nevychází vstříc NNO. V oblasti nastavení pravidel jsou hlavními bariérami minimální výše grantu (250.000 EUR), chybějící předfinancování a pravidlo, že aktivity v projektech nemají být vykonávány příjemcem grantu. V oblasti tematické, tj. nastavení prioritních oblastí, byla pro třetí výzvu vypuštěna priorita lidských práv a na prioritu životního prostředí byla snížena alokovaná částka. Tyto úpravy se dotknou zejména NNO, protože v obou těchto oblastech jsou významnou cílovou skupinou.

Firemní dárcovství²⁰

Základní informace

Ve vícezdrojovém financování neziskových organizací hrají velkou roli dary. Některé neziskové organizace se však potýkají při získávání darů nejen s vlastní nízkou profesionalitou v oborech public relations, marketingu a fundraisingu, ale i s nízkou motivací dárců. Pro rozvoj firemního dárcovství je vhodné udržet současné daňové úlevy pro dárcce a dále je rozvinout. Veřejnost si uvědomuje významnost podpory firemního dárcovství. Firemní dárcovství a rozvoj společenské odpovědnosti firem je možné podporovat v rámci vládních rozhodnutí.

¹⁷ V letech 2004 – 2006 nebyly údaje za pověřené obce III. stupně obce sledovány. Důvodem byla jejich nedostatečná kvalita.

¹⁸ Předběžné údaje. Rozbor financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2007 ještě nebyl schválen vládou.

¹⁹ Údaje za všechny obce v ČR.

²⁰ Data z této kapitoly pocházejí z materiálu Kalousová, Pavlína: „Společenská odpovědnost firem a firemní dárcovství v public policies v ČR a zahraničí“. (Zdroj: <http://www.sof.cz/download/sof-cr-zahr.pdf>).

2.9. Problém: Nízké daňové odpisy a zákaz prezentace dárců v médiích

Většina firem však stále vnímá existující překážky v dalším rozvoji společenské odpovědnosti firem u nás. Jde zejména o nízké daňové odpisy a nedostatečné společenské uznání. 60 % firem by např. k dárcovství více motivovalo zvýšení daňových odpisů, 66 % uznání od státních orgánů či místní samosprávy a 52 % uznání ze strany médií. Při získávání darů se neziskové organizace v praxi potýkají právě s problémem nízkých daňových úlev pro dárce a se zákazem prezentace dárců v médiích, což snižuje jejich motivaci na minimum.

Stav řešení problému

Daňová podpora altruismu je jednou z priorit věcného záměru zákona o daních z příjmů. Výše daňového zvýhodnění dárců v podobě limitovaného odpočtu hodnoty poskytnutých darů od základu daně může být odstupňována vyšším limitem např. právě při poskytnutí daru nově navrhovaným organizacím se statusem veřejné prospěšnosti, které by měly i pro dárce znamenat větší záruku transparentnosti v této oblasti.

2.10. Problém: Chybějící diskuse o společenské odpovědnosti firem

V ČR firmy věnují dle údajů Ministerstva financí každoročně částku ve výši 1,5 mld. Kč. Význam investic do veřejně prospěšných projektů a potenciál realizace společenské odpovědnosti firem je tedy velký. Ve srovnání se zahraničím však v ČR zatím schází koncepční celospolečenská diskuse o roli společenské odpovědnosti firem v komerčním sektoru, uznání a ocenění odpovědných firem z pohledu vlády a veřejné správy a bohužel i motivační daňové a legislativní prostředí.

Individuální dárcovství²¹

Základní informace

Činnost neziskových organizací není myslitelná bez dárců, mecenášů a dobrovolníků z řad štedrých jednotlivců, podnikatelů a firem. Rozvoj soukromého dárcovství je jednou z cest, jak se neziskové organizace mohou vymanit ze silné závislosti na veřejných zdrojích, která významně omezuje jejich efektivitu, finanční stabilitu i schopnost flexibilně reagovat na nově vznikající společenské problémy.

Individuální dárce dnes v ČR představují nejméně významný zdroj příjmů pro neziskové aktivity. V zahraničí je přitom situace zcela jiná: v USA představují dary jednotlivců 84 % příjmů neziskového sektoru, ve Velké Británii podporuje 54 % dospělé populace „svou“ NNO každý měsíc prostřednictvím trvalého příkazu, v Německu či Francii darují jednotlivci každoročně více než 2 mld. EUR.

²¹ Data z této kapitoly pocházejí z materiálu Nestrsová, Jitka, Hlavatá, Táňa, The Via Foundation: „Intelligent Money – Private Resources for Development. Summary for the Czech Republic“. (Zdroj: http://www.effective-resources.info/cms3/e107_files/downloads/cz_country_report.pdf).

I u nás již existuje relativně malá skupina NNO, které se již naučily s individuálními dárci pracovat a pravidelně je podporují tisíce dárců. Ukázalo se také, že fundraisingové metody úspěšné v zahraničí fungují i v ČR. Jak zároveň vyplývá z údajů Ministerstva financí, zájem dárců věnovat peníze na dobrou věc rok od roku stoupá.

Tabulka č. 2: Objemy darů v daňových přiznáních fyzických osob – podle údajů Ministerstva financí

Rok	Počet dárců	Dary (v mld. Kč)	Průměrný dar
2000	71 496	0,67	9,371
2001	78 191	0,76	9,720
2002	102 811	1,00	9,678
2003	89 274	0,91	10,205
2004	92 885	0,98	10,561
2005	121 469	1,19	9,797
2006	132 236	1,34	10,118

Od roku 2000 se objem daňových odpočtů zdvojnásobil a počet dárců uplatňujících odpočet vzrostl o 85 %. Tyto údaje ale pokrývají jen část skutečně věnovaných darů. O daňový odpočet totiž může podle zákona 586/1992 Sb., o daních z příjmů požádat jen ten, u něhož je celková hodnota darů v daném roce je větší než 2 % základu daně poplatníka nebo činí alespoň 1000 Kč. Od základu daně lze odečíst nejvýše 10 % hodnoty základu daně. Ne každý dárci je ovšem informován o možnosti svůj dar v daňovém přiznání uplatnit.

Podle výzkumu agentury STEM pro NROS z roku 2004 u dvou třetin dárců výše jejich daru nepřesáhla částku 700 Kč a tyto dary se tedy ve statistikách Ministerstva financí neobjevují. Většinu darů podle výzkumu tvoří spíše menší částky směřující převážně na pomoc dětem, tělesně postiženým či obětem humanitárních katastrof. Objevují se ale i první významní dárci, kteří věnují dary v řádech desítek tisíc až milionů Kč nebo ve své závěti odkazují část majetku neziskové organizaci.

Druhy individuálního dárcovství

Metody individuálního dárcovství můžeme rozdělit na dvě hlavní skupiny: anonymní a neanonymní. V ČR zatím převažují anonymní metody – veřejné sbírky, DMS nebo benefiční akce. V tomto případě nezisková organizace sice získává potřebné prostředky, neví ale od koho a nemůže tedy s dárcem komunikovat, a tak budovat dlouhodobý vztah, který je základním předpokladem pravidelné podpory. Veřejné sbírky a DMS jsou v některých případech nejúčinnější formou, jak v relativně krátkém čase shromáždit velké množství prostředků (např. při humanitárních katastrofách jako byly povodně v roce 2002 nebo tsunami v roce 2004). V posledních letech se ale ukazuje, že tento nástroj je efektivní zejména pro známé organizace, které jsou svým sbírkám schopny zajistit dostatečnou mediální podporu (Pomozte dětem, Tříkrálová sbírka, Květinový den, Bílá pastelka atd.). Menší organizace dosahují řádově nižších výnosů a navíc naráží na zastaralý zákon o veřejných sbírkách, který např. umožňuje na náklady sbírky využít pouze 5 % celkových výnosů nebo jsou NNO nuceny po 3 letech zrušit sbírkový účet i přesto, že si v jeho prospěch někteří dárci zřídili trvalý příkaz.

Výrazně méně jsou u nás rozvíjeny metody neanonymního dárcovství – direct mail (oslovení dárce prostřednictvím pošty / dopisu), direct dialogue (přímé oslovování dárců v ulicích měst se žádostí o pravidelnou podporu) a další způsoby, jak získat pravidelné dárce, internetové dárcovství, odkazy v závěti apod. Jedná se přitom o výrazně účinnější metody fundraisingu a zkušenosti u nás i v zahraničí ukazují, že naučí-li se nezisková organizace získávat neanonymní dárce, efektivně s nimi komunikovat a pravidelně je informovat o dosažených úspěších a nakládání s dary, získává tak nejstabilnější zdroj podpory. Rozvoj neanonymního dárcovství by tak zároveň bez státních zásahů vyřešil problém nedostatečné transparentnosti neziskového sektoru. Pro neziskové organizace získávající prostředky od jednotlivců je totiž transparentnost vůči dárcům základním předpokladem úspěchu, a tak tyto organizace dobrovolně procházejí auditem a zveřejňují výroční zprávy, ačkoli jim to zákon neukládá.

Překážky rozvoje individuálního dárcovství

Jak vyplývá například z rozsáhlého průzkumu, který v roce 2004 provedly organizace Hnutí DUHA a Greenpeace mezi českými NNO, nejčastějšími příčinami nedostatečné pozornosti věnované individuálnímu dárcovství je nedostatek know-how, kapacity i prostředků, které by NNO umožnily rozvíjet dárcovské programy. Právě neanonymní individuální dárcovství je totiž časově i finančně nejnáročnější disciplínou. Získat přitom finance na mzdu fundraisera či na nutné počáteční investice do individuálního fundraisingu je v ČR velmi obtížné.

Neanonymnímu dárcovství se proto v současné době věnuje jen velmi malá skupina NNO, která ovšem zaznamenává výrazné úspěchy. Tyto organizace v roce 2005 založily Koalici za snadné dárcovství (<http://snadnedarcovstvi.ecn.cz/>), která dnes sdružuje zhruba 40 NNO různého zaměření (životní prostředí, sociální a zdravotní služby, rozvojová a humanitární pomoc atd.). Koalice vznikla s cílem prosazovat společné zájmy v oblasti rozvoje individuálního neanonymního dárcovství v ČR a odstranit hlavní bariéry, které činí podporu neziskovým organizacím zbytečně složitou, a tím i pro některé dárce zbytečně odrazující.

Pracovní skupina (koordinační orgán) koalice složená ze zkušených fundraiserů se nyní pravidelně schází a koordinuje společný postup při prosazování mechanismů, které dárcům proces darování co nejvíce usnadní. Společně sdílejí zkušenosti, jednají s bankami, koordinují kampaň Direct Dialogue, sledují novinky v oblasti on-line dárcovství a připravují materiály, které pomohou i dalším organizacím při získávání nových individuálních dárců.

Během dvou pracovních setkání, která předcházela vzniku neformální koalice, se sešli zástupci těch organizací, které již měly alespoň základní zkušenosti s individuálními dárci. Jako hlavní překážky rozvoje soukromého dárcovství byly společně identifikovány následující problémy:

2.11. Problém: Nedostatek prostředků na rozvoj fundraisingu

Nedostatek finančních prostředků neumožňuje většině NNO vytvořit pozici fundraisera, zajistit mu potřebné vzdělávání, ani zahájit finančně náročné aktivity zaměřené na získání jednotlivých dárců, kdy se prostředky investované do neanonymního dárcovství

navíc začínají vracet až po delší době. Tím se jen nadále prohlubuje závislost NNO na nejistých veřejných zdrojích.

✔ **Stav řešení problému**

Zavedení dlouhodobých grantových / dotačních schémat, která by posilovala rozvoj vícezdrojového financování NNO, umožnila budovat dostatečnou kapacitu organizace a podporovala výměnu dobré praxe mezi jednotlivými NNO.

🔍 **2.12. Problém: Vysoké bankovní poplatky**

Vysoké bankovní poplatky za došlé platby odčerpávají finance neziskových organizací. Poplatky za odeslanou platbu zároveň odrazují dárce od toho, aby si zřídili trvalý příkaz či umožnili neziskové organizaci inkaso z účtu – dárce často nechtějí posílat příspěvky pravidelně, protože by tak museli zaplatit nemalou částku i na poplatcích. Na druhou stranu jednorázový roční příspěvek zatěžuje jejich osobní rozpočet, takže dárce nakonec často věnuje menší částku, než kdyby ji rozložil do měsíčních či čtvrtletních darů.

✔ **Stav řešení problému**

Zástupci koalice již jednali s většinou velkých bank i s Českou bankovní asociací. Ukázalo se, že upuštění od poplatku na straně dárce je technicky v podstatě nerealizovatelné. Banky se zároveň nebrání individuálním jednáním s konkrétní neziskovou organizací o stanovení výše poplatků za došlé platby. V poslední době se také začínají objevovat první banky, které od poplatků za došlou platbu upouští a lze předpokládat, že jich postupně bude přibývat.

🔍 **2.13. Problém: Nejednotné bankovní formuláře**

Individuální dárce, kteří chtějí pravidelně podporovat neziskovou organizaci, nejčastěji volí formu trvalého příkazu či inkasa z účtu. V posledních deseti letech se po celém světě jako jedna z neefektivnějších metod získávání pravidelných dárců osvědčila metoda tzv. Přímého dialogu (Direct Dialogue). Ta spočívá v tom, že vyškolení pracovníci NNO osloví osobně potenciálního dárce a pokud se ten rozhodne NNO podpořit, na místě je s ním sepsán dárcovský formulář. V zahraničí (země EU, USA, ale i např. Mexiko, Argentina, Libanon či Indie) je běžné, že po vyplnění formuláře ho nezisková organizace sama předá bance jménem svého dárce. Po kontrole správnosti uvedených údajů je příkaz bankou schválen a z účtu dárce jsou pravidelně zasílány příspěvky na konto neziskové organizace. Z hlediska dárce i NNO se jedná o nejjednodušší způsob, jak začít vybranou NNO podporovat.

✔ **Stav řešení problému**

V ČR narážely NNO dlouho na problémy spojené s tím, že každá banka trvala na použití jejího vlastního formuláře, které se navíc u jednotlivých bank lišily. Velmi dlouhou dobu také trvalo přesvědčit banky, aby NNO důvěřovaly a formuláře od nich přijímaly. V současné době se díky společnému postupu organizací spojených v koalici podařilo

nejvýznamnější banky přesvědčit k zavedení postupů běžných v zahraničí a zástupci koalice nadále vyjednávají i s ostatními bankovními domy, aby k této dohodě také přistoupily.

2.14. Problém: Vyžadování podpisového vzoru pro většinu bankovních transakcí

S předchozím bodem úzce souvisí i stávající situace, kdy většina bank vyžaduje pro většinu bankovních operací podpis dárce dle podpisového vzoru. To způsobuje velkou nedůvěru dárce, kteří takový formulář neziskové organizaci raději nevyplní. Navíc to zvyšuje náklady NNO, které musí takováto data důkladně ochránit proti zneužití. Velké množství formulářů navíc banky zamítají právě proto, že podpisový vzor naprosto přesně nesouhlasí. Naproti tomu pokud se německý či rakouský dárce přispívající formou inkasa z účtu (která patří v zahraničí k nejběžnějším) rozhodne, že zvýší výši příspěvku, stačí mu jediné – zavolat do dané neziskové organizace a po telefonu jí dá svolení se zvýšením (či naopak snížením) částky. Dotyčná NNO si pak jen další měsíc vyžádá od banky vyšší / nižší částku. Stejně tak při změně částky trvalého příkazu není podpisový vzor vyžadován. Zabezpečení účtu prostřednictvím podpisového vzoru je v ostatních zemích EU již překonáno.

Stav řešení problému

Po vyjednávání koalice již několik bank od vyžadování podpisového vzoru upustilo. Se zbylými bankami koalice pravidelně jedná.

2.15. Problém: Vysoké poštovné a vysoké poštovní poplatky za převod daru

Neziskové organizace využívají služeb České pošty pro získávání nových dárců, žádosti o příspěvek od dárců stávajících a také pro komunikaci s dárce a péči o ně. Vysoké poštovné za doručení zásilky ale všechny tyto činnosti značně prodražuje. V současnosti je nejnižší sazba 10 Kč za dopis do hmotnosti 50g, s rostoucí hmotností ale výrazně roste i cena. Poštovné tak většinou tvoří významnou část celkové ceny zásilky (často je to největší položka). Pošta sice nabízí určité množstevní slevy, i ty jsou přesto pro mnoho organizací těžko dostupné. Velmi nákladné je i využívání služeb České pošty pro převod daru, neboť nejnižší sazba je v současnosti 20 Kč. Vysoké poštovné tedy:

- zvyšuje náklady NNO na fundraising a snižuje návratnost fundraisingových investic
- způsobuje, že NNO jsou se svými dárce v kontaktu méně než by bylo žádoucí
- snižuje možnost využívání direct mailu jako nástroje oslovení nových dárců
- vysoké platby za převod peněz odrazují dárce

Ve většině původních členských zemí EU existuje zvláštní poštovní tarif určený neziskovým organizacím. Např. v Rakousku mají NNO 40 % slevu oproti komerčním subjektům. V Itálii dokonce platí pouhou desetinu standardní ceny.

✔ Stav řešení problému

Zástupci koalice již zahájili rozhovory s představiteli České pošty. V současné době na jejich žádost mapují konkrétní parametry sazeb pro neziskové organizace v jednotlivých zemích EU.

Veřejné sbírky

📄 Základní informace

Významným zdrojem financování neziskových organizací jsou dary fyzických osob, získávané při veřejných sbírkách, které mohou mít podobu nejrůznějších fundraisingových kampaní²². Neziskové organizace posuzují současnou situaci tak, že lidé jsou stále více ochotni přispívat na dobročinné projekty, což může souviset s rostoucí ekonomikou a zvyšováním individuálního bohatství.

📄 Příklad dobré praxe: dárcovská SMS

Jedním ze způsobů získávání drobných darů od fyzických osob je i dárcovská SMS (tzv. „DMS“), kdy je příspěvek zasílán prostřednictvím mobilního telefonu formou SMS zpráv. Systém DMS je naprosto ojedinělý, vytvořený v ČR.²³ Od 1. ledna 2006 vstoupila v účinnost novela zákona o DPH, která zcela osvobodila DMS od platby daně z přidané hodnoty.

? 2.16. Problém: Odkládání novelizace zákona o veřejných sbírkách

Odkládání novelizace zákona č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách, je vnímáno jako slabá stránka a Výbor pro legislativu a financování RVNNO se snaží se o její prosazení. Kvalitní novela zmíněného zákona byla již v průběhu r. 2006 připravena a jejím účelem bylo odstranit legislativně technické i věcné nedostatky zákona, zajištění provázanosti s jinými právními předpisy, odstranění nejasností ve stávající právní úpravě, zefektivnění kontroly veřejných sbírek a zvýšení pružnosti veřejných sbírek tak, aby neziskovému sektoru při získávání finančních prostředků tímto způsobem nebyly kladeny zbytečné překážky. Na přípravě novely se kromě Ministerstva vnitra významně podílela i Nadace rozvoje občanské společnosti. Nicméně novela zákona o veřejných sbírkách byla v roce 2007 Legislativní radou vlády doporučena k zamítnutí, následně ji Ministerstvo vnitra z projednávání stáhlo a v současné době ji nepovažuje za nutnou.

²² Např. úspěšná a zavedená veřejná sbírka Nadace rozvoje občanské společnosti a České televize „Pomozte dětem“, veřejná sbírka Světluška, akce Cihla na podporu chráněného bydlení lidí s mentálním postižením, místní veřejné sbírky a benefiční akce (koncerty, výstavy), „kasičky“ umístěné ve veřejných prostorách apod.

²³ ČR je zatím jedinou zemí, kde funguje a o jeho zavedení usilují ve Velké Británii, Bulharsku, Slovensku, zájem o něj projevil i Německo. Dárcovské SMS byly nominovány na cenu GSM Awards, a to v kategorii „Nejlepší služba v oblasti rozvoje komunity“, a v rámci mezinárodní Ceny Asociace mobilní komunikace (GSM Association Award) v Cannes byly české DMS vyhlášeny jedním ze čtyř nejlepších veřejně prospěšných projektů v oblasti GSM.

✔ Stav řešení problému

Problematikou novely zákona č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách, stále zabývá Výbor pro legislativu a financování RVNNO.

Vlastní činnost

📖 Základní informace

Neziskové organizace mohou v současné době provádět hospodářskou činnost. Největší důraz byl v oblasti financování, a vůbec v celé SWOT analýze, kladen na usnadnění „podnikání“ ve smyslu provádění vedlejší hospodářské činnosti NNO (viz Oblast financování, Příležitosti). Je patrné, že pokud je toto největší prioritou, neziskový sektor v ČR prochází v současné době transformací, uvědomuje si důležitost udržitelnosti, klade důraz na stabilní finanční zdroje, chce odstranit finanční závislost na veřejných zdrojích a usnadnit provozování hospodářské činnosti NNO. Toto téma je důležité také pro rozvoj sociálního podnikání v ČR.

🔍 2.17. Problém: Nahrazování veřejných zakázek dotacemi

Za problém považují NNO také stav, kdy systém „grantového financování“ a dotací veřejná správa využívá i tam, kde by mělo jít o objednávku služby, nebo veřejnou zakázku. Systém dotací je méně vhodný zejména pro ty neziskové organizace, které poskytují dlouhodobé služby. Právě v těchto případech lze totiž dotace považovat za způsob, jak může stát (kraj, obec) získat službu levněji, než kdyby bylo nutné vypisovat veřejnou zakázku. Navíc je systém přidělování dotací mnohem méně transparentní než systém veřejných zakázek.

✔ Stav řešení problému

Nejvýše hodnocenou skutečností v oblasti financování je zadávání veřejných zakázek veřejné správy na služby, které zajišťuje zejména neziskový sektor. Je to model, který neziskové organizace vítají, a ve kterém se od dotačního financování přechází k dlouhodobějším záměrům a veřejným zakázkám.

Zajištění veřejných služeb ze strany neziskových organizací formou udělení dlouhodobých veřejných zakázek sice již funguje na několika resortech (např. na Ministerstvu životního prostředí), ale stále se nejedná o rozšířenou praxi.

Je třeba upozornit na to, že ani tento režim neumožňuje realizovat neziskovým organizacím služby ve víceletém režimu a neodstraňuje ohrožení, které vyplývá z nevyhovujících jednoletých dotací. Tento problém vyplývá z ročního plánování státního rozpočtu.

2.18. Problém: Kompenzace zisku a ztráty

Dalším problémem je nemožnost kompenzace zisku a ztráty z hlavní činnosti v rámci jednoho zdaňovacího období a nemožnost kompenzace zisku a ztráty z hlavní činnosti v rámci po sobě jdoucích zdaňovacích období.

Stav řešení problému

Problém bude řešen v rámci připravovaného zákona o daních z příjmů. Předmětem daně budou veškeré příjmy z hlavní a vedlejší činnosti.

Nový herní zákon

2.19. Problém: Odvod části výtěžku z loterií a her na veřejně prospěšné účely

Stav řešení problému

Ministerstvo financí připravuje nový herní zákon, dle plánu legislativních prací vlády jej má předložit vládě do 31. prosince 2008. Více informací na www.hernizakon.cz.

3. Transparentnost neziskového sektoru

Základní informace

Nejasný pojem „nezisková organizace“, složitost finančního a daňového řízení a neexistence veřejného rejstříku jsou důvody, proč je neziskový sektor považován za málo transparentní. Neexistuje ani žádná instituce, která by alespoň organizovala a sdružovala výstupy z jednotlivých analýz. Neexistuje žádná oficiální vládní studie o neziskovém sektoru. Obraz neziskového sektoru je navíc v současnosti poškozován i mediálně, kdy jsou především prezentovány kauzy spojené s korupcí a tunelování dotačních systémů.

V současné době se realizují kroky k posílení transparentnosti neziskového sektoru:

- **Současný politický trend je nakloněn rozvoji transparentního, funkčního a autonomního neziskového sektoru**
- **Existuje databáze NNO na portále veřejné správy**

Jedním z těchto kroků je to existence jednotné databáze NNO na portále veřejné správy.

- **Samoregulační mechanismy v neziskovém sektoru**

V samotném neziskovém sektoru fungují samoregulační mechanismy – etické kodexy, pravidla transparentnosti, výroční zprávy vydává i řada NNO, kterým to neukládá zákon.²⁴ Obecně nikdy nebyla přijata myšlenka certifikační agentury, která by měla dohled nad neziskovými organizacemi.

- **Publikování „Rozboru financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů“**

Zabezpečení veřejných služeb je důležitou funkcí státu, a proto stát poskytuje NNO na poskytování veřejných služeb dotace. Díky každoročně publikovanému „Rozboru financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů“ jsou již několik let známy údaje o tom, kterým druhům NNO (podle právní formy nebo podle činnosti), ze kterých kapitol státního rozpočtu a z rozpočtu krajů a na jaký účel byly veřejné prostředky přidělovány.

- **Zákon, kterým se mění některé zákony k zajištění větší informovanosti o dotacích a jiných podobných výdajích z veřejných peněžních prostředků**

V souvislosti s větší transparentností dotačního řízení je nutné zmínit zákon, kterým se mění některé zákony k zajištění větší informovanosti o dotacích a jiných podobných výdajích z veřejných peněžních prostředků, který uložila vláda zpracovat ministru financí. Do 31. března 2007 byla zpracována analýza účinnosti existujících rozpočtových pravidel a dalších právních předpisů, které upravují hospodaření s veřejnými prostředky v rámci veřejných rozpočtů, včetně využívání prostředků z fondů EU, na základě které by došlo k zajištění větší transparentnosti, vyšší efektivity a k posílení kontroly při nakládání s nimi.

²⁴ Například Zelený kruh, sdružující ekologické organizace, přijal „Etický kodex“, závazný pro všechny členy, a v roce 2007 doporučující „Pravidla transparentnosti nestátních neziskových organizací v oblasti dárcovství a sponzorství ze strany komerčních subjektů“.

Ministerstvo financí tuto analýzu vypracovalo a došlo v ní k závěru, že je skutečně třeba současné zákony, týkající se hospodaření s veřejnými prostředky, upravit tak, aby umožnily výraznější transparentnost, a že posílení této transparentnosti by mohlo podstatně napomoci v omezování korupce při poskytování dotací a jiných transferů z veřejných prostředků. Ministerstvo financí zpracovalo materiál pro vládu, v kterém navrholo, aby se novelizovalo devatenáct zákonů, které upravují veřejné rozpočty a jiné veřejné peněžní fondy a státní kontrolu a kontrolu ve veřejné správě. Sedmnáct zákonů upravujících veřejné rozpočty a jiné veřejné peněžní fondy ministerstvo financí navrholo upravit tak, že „*se do nich doplní ustanovení, podle něž by se uveřejňovaly v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový a nepřetržitý přístup, tj. na Internetu, žádosti o přiznání dotací nebo jiných podpor povahy transferů z nich poskytovaných a písemné materiály správních úřadů, kterými se tyto žádosti vyřizují, zejména rozhodnutí o dotacích*“.

Obdobně bylo navrženo „*novelizovat právní předpisy upravující výkon finanční kontroly nakládání s veřejnými prostředky tak, aby bylo umožněno zveřejňování výsledků těchto kontrol*“, tj. novelizovat tímto způsobem zákon o finanční kontrole ve veřejné správě a zákon o státní kontrole. RVNNO tento zákon připomínkovala v tom smyslu, aby v rámci dotačních řízení nebyly zveřejňovány celé předložené projekty včetně všech příloh, ale pouze abstrakty z těchto projektů. Mělo by tak být lépe chráněno duševní vlastnictví jejich předkladatelů.

3.1. Problém: Chybějící věcná kontrola, monitoring a evaluace

Pro transparentnost finančních toků dotací z veřejných zdrojů směrem k neziskovým organizacím je nezbytná i jejich věcná kontrola, monitoring a vyhodnocení dopadu využitých prostředků. Při hodnocení využívání dotací se využívá jen hodnocení účetní a daňové. Už při výběru projektů je kladen malý důraz na věcný obsah projektů (oproti formální stránce), a to u evropských i státních dotací. Neziskové organizace jsou nespokojeny s tím, že je kladen větší důraz na finanční a administrativní kontroly než na kontrolu průběhu, obsahu a výstupů projektu. Neexistuje systém evaluace přínosů NNO jak v evropských, tak ve státních dotačních programech, a v důsledku toho nelze provádět hodnocení efektivnosti programů určených pro NNO. Možnost vůbec nějak vyhodnotit přínosy NNO pro občany a stát tak úplně chybí, což vede k obecnému přehlížení neziskového sektoru a jeho významu ve společnosti.

O způsobu poskytování dotací a o tom, zda jsou vynakládány efektivním způsobem, informace chybějí. Evaluace státní dotační politiky je nedostatečná.

Ve sledování čerpání ze strukturálních fondů chybí statistika s ohledem na neziskové organizace, nelze tedy jednoduše zjistit, jakým způsobem se NNO podílejí na absorpční kapacitě státu.

3.2. Problém: Statistické sledování neziskových organizací

Český statistický úřad (ČSÚ) pracuje na vytvoření satelitního účtu neziskových organizací již několik let, zatím je úkol zvládnut metodicky a je vytvořena tzv. zkrácená verze satelitního účtu. Dosavadní vymezení RVNNO se totiž liší od vymezení ČSÚ i od mezinárodní definice neziskových organizací (viz Příloha č. 2). Je proto vhodné začít uvažovat o revizi tohoto vymezení. Je také třeba se zabývat např. příslušností (nepříslušností) svazů k neziskovému sektoru, či se vypořádat s potřebou nového typu organizací jako jsou „neziskové nemocnice“. Tyto úvahy je třeba koordinovat s přípravou nového občanského zákoníku.

Stav řešení problému

Dochází k postupnému zlepšování statistického sledování NNO, na základě intervencí ze strany RVNNO. ČSÚ potřebuje nyní posílit oddělení statistického sledování neziskových organizací, rozšířit sledování na větší vzorek a vytvořit konečnou, úplnou podobu satelitního účtu.

3.3. Problém: Výzkum neziskového sektoru

Ostatní pracoviště, ať akademická nebo v neziskovém sektoru, se zabývají jen jednorázovými výzkumy na podkladě grantů. Existují fakulty vysokých škol, které se zabývají sledování studií, analýzou a sledováním neziskového sektoru²⁵.

Grantová agentura ČR jako hlavní možný zdroj financování výzkumu pro tato pracoviště však výzkum, který veřejná správa a neziskový sektor potřebují, nepodporuje. Nejsou informace o možnosti a zkušenosti s využíváním evropských zdrojů na podporu výzkumu v sociálních vědách, které by mohly podpořit integrované projekty výzkumných institucí, škol a neziskových organizací.

Stav řešení problému

Trvalý systematický výzkum neziskového sektoru provádí v současné době Centrum pro výzkum neziskového sektoru. Velkou příležitostí je využití potenciálu akademické sféry ze strany NNO, a vznik projektů, které by zapojily stávající výzkumné instituce a studenty do analýzy neziskového sektoru, a využití informačních technologií (sdílených databází, digitálních knihoven, apod.) pro ucelený výzkum a publikování informací o neziskovém sektoru směrem k vládě i k odborné, široké veřejnosti a médiím.

²⁵ Mimo jiné například běžící výzkum Ministerstva vnitra „Zpřehledňování fungování neziskového sektoru v České republice se zvláštním důrazem na prevenci jeho zneužívání pro účely financování terorismu“, který realizuje Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů.

3.4. Problém: Nízká úroveň řízení kvality na úrovni neziskových organizací

Na úrovni samotných neziskových organizací se nevyužívá dostatečně systém evaluace organizace, pravidelné supervize a efektivního auditu. Zavádění systému managementu kvality (ISO) je pro neziskové organizace finančně nákladné. Tento problém přímo souvisí s nedostatky v oblasti lidských zdrojů v neziskovém sektoru.

Příklad dobré praxe: standardy kvality v sociálních službách

Výjimkou jsou neziskové organizace, které poskytují sociální služby, kdy jim zákon²⁶ ukládá zavádět standardy kvality, které se týkají jak managementu, tak poskytování sociálních služeb. V této souvislosti je však nutné zmínit, že již nyní vznikají problémy při byrokratickém posuzování zavedených standardů kvality při inspekcích v organizacích.

²⁶ Zákon č. 118/2006 Sb., o sociálních službách.

4. Lidské zdroje pro podporu rozvoje neziskového sektoru

Příklad dobré praxe: profesionální neziskové organizace

V současné době pracuje v ČR asi 50 – 100 (expertní odhad) silných a aktivních NNO fungujících na principu vícezdrojového financování, se silným managementem a profesionálním stylem řízení. Neziskové organizace jsou zapojeny do evropských sítí a rozvíjejí mezinárodní projekty. Pracují v nich profesionální manažeři, fundraiseři, kvalifikovaní experti a zkušený a výkonný personál ve svém oboru. Tyto organizace jsou významnými tvůrci potenciálu rozvoje neziskového sektoru, protože mohou předávat své zkušenosti a znalosti ostatním.

4.1. Problém: Financování přenosu know-how uvnitř neziskového sektoru

Proto, aby se této své role mohly úspěšně ujmout, ale potřebují zlepšovat své znalosti marketingu, dovednosti školitelů, práva, a budovat znalosti, které jim otevírají další možnosti na evropské a mezinárodní úrovni. Je třeba si také uvědomit, že jejich potenciální mentee – nebo účastníci kurzů – nemají dostatek prostředků na vzdělávání (viz níže) a proto je potřeba tento přenos know-how podporovat z jiných zdrojů.

4.2. Problém: Spolupráce uvnitř neziskového sektoru

Zároveň je nezbytné neustále hledat cesty, jak snížit nedostatečnou organizovanost uvnitř neziskového sektoru a odstranit neschopnost spolupráce a konsenzu mezi představiteli neziskového sektoru. Neziskový sektor poškozují i neexistence vnitrosektorové debaty o společných tématech a neschopnost efektivně lobbovat, plynoucí z nedostatku kapacity a finančních zdrojů pro síťování uvnitř neziskového sektoru a obecně z roztržštěnosti a nekoherentnosti tohoto sektoru.

Veřejná správa často nebere neziskový sektor jako rovnocenného partnera i kvůli této roztržštěnosti. Jedním z možných řešení jsou asociace NNO, a to jak na úrovni centra, tak na úrovni jednotlivých regionů. Fungující a uznávaná celostátní / krajská asociace NNO by skutečně mohla být rovnocenným partnerem veřejné správy. Na celostátní úrovni a v některých krajích takové asociace již existují. Problémem je však uznání jejich legitimacy ze strany neziskového sektoru a jednak skutečnost, že v některých krajích takové asociace stále ještě neexistují a místní NNO ani jejich vznik nepodporují. Rozmanitost (až roztržštěnost) neziskového sektoru považují tyto NNO za jeden z jeho hlavních znaků a kladů.

Stav řešení problému

Dochází k postupnému zlepšování síťování a sdružování NNO, vytvářejí se střešní územní a oborové organizace, které jsou jasnými partnery pro veřejnou správu.

4.3. Problém: Udržitelnost lidských zdrojů a znalostí NNO

Mnohé neziskové organizace se potýkají s problémy se stabilním financováním, které přináší zejména nejistotu zaměstnanců, jejich velkou fluktuaci v důsledku nedostatku prostředků na základní mzdy, téměř žádnou možnost motivace finančním postupem (úzké spektrum motivačních nástrojů pro pracovníky NNO) a v neposlední řadě nedostatek prostředků na vzdělávání.

Významným podnětem pro budování kapacit v neziskovém sektoru byly zahraniční zdroje, včetně evropských zdrojů (Phare, Operační program Rozvoj lidských zdrojů včetně Globálního grantu). Ačkoli tyto zdroje významně nastartovaly posun k profesionalizaci podpořených neziskových organizací, problémy s dalším financováním v českém prostředí podstatně snižují jejich dopady a udržitelnost získaných pracovníků a znalostí.

Stále se proto prohlubuje problém nedostatečných finančních prostředků na zaplacení kvalitních řídicích pracovníků s dovednostmi v oblasti marketingového řízení a fundraisingu, přetrvává problém slabého středního managementu anebo zcela chybějící administrativní složky řízení neziskových organizací. Setkáváme se proto stále s nízkou profesionalitou v zajištění provozu NNO a v důsledku toho klesající důvěryhodnosti neziskových organizací.

Kromě toho v neziskovém sektoru, který reaguje na nové potřeby občanů, stále vznikají nové inovativní služby a postupy. Také tyto organizace se potřebují postupně profesionalizovat a vzdělávat ve všech oblastech, ať již v managementu, tak v odborných profesích.

Neziskové organizace mají zájem se vzdělávat

Neziskové organizace si tyto problémy uvědomují a mají snahu se vzdělávat, hledat kompetentní manažery a rozvíjet kvalitu služeb a činností.

4.4. Problém: Chybějící zdroje pro budování kapacit

Finanční zdroje určené výhradně na budování a posílení kapacity neziskových organizací však v ČR chybějí.

Dotace z českých veřejných zdrojů, nebo granty nadací jsou určeny výhradně na podporu poskytovaných činností. Jen několik málo nadací podporuje vzdělávání neziskových organizací.

Velkou příležitostí je využití Evropského sociálního fondu, ovšem je třeba dodat, s ohledem na problémy spojené s čerpáním evropských dotací (viz výše), že bez vhodného nástroje (malé granty, globální grant, akční granty), jsou tyto zdroje nedostupné právě pro ty neziskové organizace, které tuto pomoc nejvíce potřebují.

Zahraníční nadace, které dlouho podporovaly budování kapacit v neziskovém sektoru, přesunuly cíl své pomoci do zemí východní Evropy, Asie a do rozvojových zemí.

Dobrovolnická práce

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), vešel v účinnost k 1. lednu 2003. Jedná se o první zákonnou normu upravující dobrovolnictví v ČR. Zákon posiluje postavení dobrovolníků ve společnosti, nastavuje standardy činnosti NNO, které organizují dobrovolnictví, a je kladem i pro jeho uživatele, kterými mohou být právnické i fyzické osoby. Zákon vyžaduje mimo jiné jasně smlouvou vymezené podmínky výkonu dobrovolnické služby, patřičné proškolení dobrovolníka, jeho pojištění proti škodě způsobené na zdraví i majetku, vybavení pracovními a ochrannými pomůckami v souladu s typem vykonávané dobrovolnické aktivity. Ministerstvo vnitra uděluje akreditace vysílajícím organizacím v oblasti dobrovolnické služby, které mohou žádat o státní dotaci na činnosti vymezené zákonem o dobrovolnické službě.

Organizace, ve kterých vykonávají činnost dobrovolníci vyslaní akreditovanou vysílající organizací podle zákona o dobrovolnické službě, mohou uplatnit hodnotu činnosti těchto dobrovolníků v rámci vlastního podílu (kofinancování) na nákladech projektu, na které žádají o státní dotace u ústředních orgánů, pokud tak ústřední orgán stanoví.

V současné době probíhá příprava novely zákona. Záměrem je zákon rozdělit na akreditovanou speciální část a na část obecnou, která by zahrnula veškeré dobrovolnictví a do právního systému zavedla pojem dobrovolnictví a jeho prospěšnost bez podmínky státní akreditace. V zákoně by pak byl zdůrazněn přínos všech dobrovolníků a dobrovolnických organizací bez ohledu na jejich možnost se akreditovat. Předložení novely vládě ČR je plánováno do konce roku 2008, účinnost novely se předpokládá po schválení Parlamentem ČR a prezidentem republiky k 1. lednu 2010.

5. Partnerství veřejné správy a neziskového sektoru

Předpoklady partnerství

Předpokladem pro budování partnerství je sdílení společných hodnot. Vláda a neziskový sektor v ČR společně sdílejí tyto základní hodnoty:

- demokratické uspořádání společnosti, které podporuje právo jednotlivce svobodně se sdružovat s jinými, aby zákonným způsobem dosahoval vlastní cíle a uplatňoval své zájmy,
- aktivní občanství, které zahrnuje nejširší možnou účast lidí na životě jejich komunit a celé společnosti,
- názorový pluralismus, který podporuje rozmanitost zájmů a právo jakékoli skupiny občanů obhajovat svůj vlastní prospěch,
- rovnost příležitostí, která vytváří prostor pro všechny občany, aby uplatnili svůj talent, kulturní tradice, vyznání, potřeby a další vzájemné odlišnosti k co nejbohatšímu životu společnosti i k životu vlastních komunit; to zahrnuje i boj s diskriminací všeho druhu, aktivní podporu účasti občanů na správě veřejných věcí a možnost začlenění do života většinové společnosti,
- informační otevřenost orgánů veřejné správy, transparentnost a spravedlnost výběrových procedur při rozdělování veřejných prostředků,
- kvalitní sociální a další služby, které poskytují nejvyšší dosažitelný standard různým skupinám uživatelů,
- udržitelný rozvoj, který uspokojuje současné potřeby, aniž by ohrožoval šanci budoucích generací na uspokojování jejich vlastních potřeb.

Přínosy partnerství veřejné správy a neziskového sektoru:

- přispívá k lepší soudržnosti a vzájemné spolupráci
- posiluje schopnost najít další zdroje, finanční i nefinanční, a lépe je využít
- přispívá k růstu demokracie na místní úrovni
- pomáhá formulovat a realizovat rozvojové plány
- je prostorem pro inovace a experimenty
- posiluje identitu regionu, obhajuje jeho zájmy
- vytváří prostor a nabízí ho zájemcům.

Přidaná hodnota partnerství:

- narůstají vlastní kapacity partnerů (zkušenosti, znalosti, kontakty, příjmy...)
- roste vliv na okolí, síla hájit a prosazovat zájmy místa, regionu
- výsledky, dosažené partnerstvím, jsou nedosažitelné jednotlivými partnery.

Máme zkušenosti z partnerství na všech úrovních

S partnerstvím veřejné správy a neziskových organizací na národní²⁷, regionální a místní úrovni již máme pozitivní zkušenosti z posledních 10-ti let, a to při koncepčních jednáních a tvorbě strategických dokumentů, při konkrétní práci na jednotlivých programech, projektech nebo místních akcích, dále z práce zástupců NNO v komisích a výborech, z krajských partnerství (např. v Opatření 3.3 Společného regionálního operačního programu), nebo z venkovských Místních akčních skupin v rámci Iniciativy Společenství Leader.

Komunitní plánování je další příležitostí pro partnerství veřejné správy a NNO. V současné době se komunitního plánování za účasti neziskového sektoru používá zejména při plánování sociálních služeb v regionech. Koncepce bude směřovat k tomu, aby se komunitní plánování rozšířilo i na ostatní oblasti, jako je např. strategické plánování rozvoje se zapojením veřejnosti.

5.1. Problém: Neexistence společenské dohody mezi vládou a neziskovým sektorem

V mnoha případech je iniciačním bodem partnerství právě podpora z evropských fondů, kdy nejen formální požadavky, ale i reálné nároky komplexních projektů vyžadují spolupráci více partnerů. Evropský přístup je pro partnerství veřejné správy a neziskového sektoru stále inspirativní, ať již ve směru např. Sdělení Evropské komise č. 704/2002 o Posílení spolupráci při konzultacích a dialogu – všeobecné principy a minimální standardy pro konzultace Komise se zainteresovanými stranami, doporučení Evropské komise, nebo ve směru doporučení a podpory partnerství ze strany Evropského hospodářského a sociálního výboru.²⁸ Výkladové materiály Evropské komise v současnosti hovoří o partnerství jako o sociálním dialogu s regionálními a místními úřady, ekonomickými a sociálními partnery, s občany a s relevantními organizacemi, včetně těch, které se zabývají ochranou životního prostředí a rovností příležitostí pro muže a ženy.

Přesto je však slabou stránkou mnoha partnerství formalismus, kdy veřejná správa nebere NNO jako rovnocenného partnera, ale NNO jsou zde jen jako doplněk např. pro formální naplnění požadavků evropských projektů. Veřejná správa má tendenci řídit

²⁷ Např.: Účast zástupců neziskového sektoru v monitorovacích výborech operačních programů a v dalších orgánech, příprava Národního rozvojového plánu 2007 – 2013: – účast zástupců neziskového sektoru, připomínky a náměty z NNO – úloha Asociace NNO v ČR.

²⁸ Český neziskový sektor má v současné době hned tři zástupce v Evropském hospodářském a sociálním výboru. Všichni tři jsou členy RVNNO nebo jejích výborů. V dohledné době je plánováno navázání užší spolupráce mezi orgány RVNNO a Evropského hospodářského a sociálního výboru.

neziskové organizace, rozhodovat o správných řešeních a odmítá neziskové organizace nesoucí jiný názor. Veřejná správa má tendenci rozhodovat jednostranně bez ohledu na NNO.

Pro posílení partnerství na všech úrovních je proto potřeba, aby byla vytvořena společenská dohoda mezi vládou a neziskovým sektorem v ČR, ve které společně uznávají mezisektorovou spolupráci – partnerství – těchto dvou subjektů, která odpovídá složitým potřebám společnosti a překonává možnosti jednotlivých, izolovaných sektorů (viz např. Příloha č. 3).

Tato společenská dohoda (deklarace) je založena na vzájemném pochopení důležitých hodnot a úkolů vlády a neziskového sektoru. Potvrzuje, že neziskový sektor a vláda mají svou vlastní sféru aktivity s rozdílnými rolemi, odpovědnostmi a zdroji. Touto deklarací berou obě strany na vědomí, že ne všechny neziskové organizace budou mít zájem na partnerství s vládou. Některé z nich budou raději dosahovat své cíle bez vztahu ke státu. Jiné jsou vůči vládě častěji v opozici než v partnerském vztahu. Žádná nezisková organizace se jednotlivě nemusí cítit být jakkoli vázána touto deklarací. Avšak pro rostoucí počet případů, kdy partnerství hledá jak vláda, tak neziskový sektor, vyjadřuje tato společná deklarace principy, které obě strany dohody v zájmu efektivnější spolupráce.

Organizace neziskového sektoru nejsou a nechtějí být pouze v pozici žadatele, resp. příjemce pomoci z veřejných prostředků, ale jsou a chtějí být partnery při vytváření, realizaci a vyhodnocování rozvojových strategií a projektů na národní, regionální i místní úrovni a současně jsou přirozenými strážci transparentního a efektivního vynakládání veřejných prostředků. Neziskové organizace jsou zdrojem odborníků, nositelů informací, know-how, inovací a vytváření nových přístupů, které pružně reagují na potřeby společnosti.

? 5.2. Problém: Neexistence právního vymezení a metodik pro vytváření a rozvoj partnerství

Princip formalizovaného partnerství, vyžadovaný EU v určitých situacích, např. při čerpání podpory z evropských fondů, není v ČR právně definován. Partnerství však dosud není právně vymezeno,²⁹ jeho výklad je pro veřejnou správu nejasný a stává se pojmem budícím zbytečné obavy. K tomu také přispívá obecně malá informovanost o neziskovém sektoru, jeho netransparentnost a nepochopení principu neziskovosti veřejnou správou, viz výše.

K přetrvávání těchto jevů slouží i to, že není daná oficiální metodika pro vedení a udržení partnerství nebo zapojení veřejnosti do rozhodování, nejsou ani definovány znaky, kterými se vyznačuje kvalitní partnerství.

V důsledku nejednotnosti definic a postupů se například jednotlivé kraje liší v přístupu k NNO jako ke svému partnerovi. Některé kraje přistupují k NNO odlišně od ostatních subjektů (obce, příspěvkové organizace, podnikatelé), jiné kraje, jako např. Středočeský kraj, nerozlišují mezi NNO a ostatními subjekty. V některých krajích existuje úspěšná spolupráce krajské samosprávy s existující a fungující krajskou asociací NNO. Mezi takové kraje patří

²⁹ V legislativě ČR jsou základní pravidla pro programování stanovena zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Jedno z jeho ustanovení stanoví, že regionální rozvoj musí probíhat jako spolupráce ekonomických a sociálních partnerů.

např. Ústecký kraj, Plzeňský kraj a kraj Vysočina. V některých regionech krajská asociace NNO neexistuje, přesto lze označit spolupráci kraje s neziskovým sektorem za uspokojivou (Středočeský kraj, Královéhradecký kraj).

Stav řešení problému

V současné době na přípravě definice partnerství a jeho podpoře pracuje Výbor pro regiony RVNNO. Výbor si proto jako jeden ze svých cílů vytkl definovat pojem partnerství. Dosud byly diskutovány tyto návrhy:

Partnerství znamená společný cíl a zájem, těsnou spolupráci a společnou zodpovědnost za společné projekty, vzájemnou podporu a důvěru, vzájemné zohlednění potřeb, rovné postavení partnerů, vyšší výkon při realizaci různých projektů a jejich větší transparentnost. Důležitá je vzájemná informovanost a výměna zkušeností pro lepší vhled do problematiky oboru činností partnera, a tím zkvalitnění další spolupráce. Je také velice důležité definovat, kdo bude partnerem / partnery.

Partnerství NNO a veřejné správy je taková forma spolupráce, kdy NNO a veřejná správa realizují projekty nebo programy, které jsou evidentně a prokazatelně prospěšné pro společnost, ať již na obecní, mikroregionální, krajské i celostátní úrovni. Takové projekty mají být transparentně zveřejňované, aby veřejnost mohla i kriticky hodnotit, zda pojem partnerství v konkrétní formě není prázdný. Efekt partnerství mohou potvrdit jedině výsledky, ať již průběžné nebo docílené po skončení projektu nebo programu partnerství. Spolupráce v rámci partnerství musí být vzájemně výhodná a musí ve svém důsledku přinést více, než kdyby partneři pracovali samostatně (synergický efekt). Partnerství musí mít společenský dopad. Bez toho nemá partnerství smysl.

Partnerství je vztah (dialog), v případě zájmu dvou či více subjektů, které jsou rovnocenné a mají přiměřeně rovné podmínky. Partnerství vzniká na dobrovolném zájmu všech zúčastněných. Partnerství je především pocit a je těžké ho vymáhat.

**Strategická část: Strategie rozvoje neziskového sektoru do
roku 2013**

VIZE 2009 – 2013

Transparentní nestátní neziskový sektor je rovnocenným a vítaným partnerem veřejné správy na místní, regionální i národní úrovni.

Nestátní neziskový sektor má pevnou oporu v zákonech a nové právní úpravy neomezují aktivity občanů a činnost neziskových organizací.

Neziskové organizace mají dlouhodobě stabilní finanční zdroje různých typů, které zajišťují udržitelnost činností a veřejné prospěšnosti.

Priority rozvoje neziskového sektoru:

- 1. Právní prostředí podporuje transparentní neziskový sektor**
- 2. Veřejná správa vnímá neziskový sektor jako partnera**
- 3. Je rozvíjeno vícezdrojové financování neziskového sektoru**

Priorita 1 – Právní prostředí a transparentní neziskový sektor

Opatření 1.1. Právní prostředí na podporu transparentnosti neziskového sektoru

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

- 1.1. Problém: Není definována veřejná prospěšnost
- 1.2. Problém: Malá společenská podpora neziskového sektoru
- 1.3. Problém: Je potřeba nová úprava spolkového práva
- 1.4. Problém: Potřeba novely zákona o nadacích a nadačních fondech
- 1.5. Problém: Potřeba novely zákona o obecně prospěšných společnostech

Cíl opatření:

- Neziskový sektor je definován právními předpisy. Právní předpisy podporují transparentnost neziskového sektoru, ale nevytváří žádné bariéry pro jeho rozvoj.

Měřítko pro hodnocení, zda bylo dosaženo cíle opatření:

- Byl přijat zákon o veřejně prospěšných organizacích.
- Byl přijat občanský zákoník, který dobře vymezil a změnil pojetí právních forem NNO.
- Byly novelizovány dílčí zákony – o obecně prospěšných společnostech, o nadacích a nadačních fondech.
- Byly přijaty nové „Zásady vlády pro udělování dotací ze státního rozpočtu ČR NNO ústředními orgány státní správy“
- Byl přijat nový zákon, kterým se mění některé zákony k zajištění větší informovanosti o dotacích a jiných podobných výdajích z veřejných peněžních prostředků.

Aktivity v roce 2008 – 2010:

- Podpora přijetí zákonů a novel:
 - zákon o veřejně prospěšných organizacích (2008 – 2010)
 - novela zákona o obecně prospěšných společnostech
 - novela zákona o nadacích a nadačních fondech
 - „Zásady vlády pro udělování dotací ze státního rozpočtu ČR NNO ústředními orgány státní správy“
 - zákon, kterým se mění některé zákony k zajištění větší informovanosti o dotacích a jiných podobných výdajích z veřejných peněžních prostředků.
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

Aktivity v letech 2010 – 2013:

- Podpora přijetí nového občanského zákoníku
- Byl přijat nový občanský zákoník, který dobře vymezil a změnil pojetí právních forem NNO.
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

Opatření 1.2. Komplexní získávání a zveřejňování informací o neziskovém sektoru

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

- 3.1. Problém: Chybějící věcná kontrola, monitoring a evaluace
- 3.2. Problém: Statistické sledování neziskových organizací

Cíl opatření:

- Veřejná správa, média a široká veřejnost rozumějí specifikům neziskovému sektoru. Veřejné prostředky jsou v neziskovém sektoru využívány transparentně. Vytvoří se funkční informační systém neziskového sektoru (spolkový rejstřík, rejstřík veřejně prospěšných organizací) – viz Příloha č. 1.³⁰ Je vyhodnocován věcný přínos projektů, které realizují neziskové organizace. Probíhá systematický výzkum neziskového sektoru.

Měřítko pro hodnocení, zda bylo dosaženo cíle opatření:

- Registrace NNO ve veřejném rejstříku.
- Zaveden funkční satelitní účet NNO
- Existuje systém vyhodnocování a zveřejňování využití veřejných prostředků neziskovým sektorem z finančního i věcného hlediska.
- Existují oficiální a aktuální přehledy, statistiky a analýzy neziskového sektoru.
- Sekretariát RVNNO funguje jako oficiální informační bod pro média.

Aktivita v roce 2009:

Nové aktivity:

- Zavedení registrace NNO ve veřejných rejstřících – na základě novelizovaných „Zásad vlády pro udělování dotací ze státního rozpočtu ČR NNO ústředními orgány státní správy“ a zákona o veřejně prospěšných organizacích.
- *Odpovědnost: Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti*

- Zadání a zpracování každoročního přehledu o neziskových organizacích ČSÚ.
 - vládní úkol podle zadání RVNNO
 - posílení a zlepšení vedení satelitního účtu
- *Odpovědnost: Vláda, ČSÚ*

- Zadání vytvoření metodiky pro monitoring dotací obcí a krajů pro neziskové organizace pro zpracování do každoročního Rozboru financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

- Zpracování konkrétních opatření pro neziskový sektor na základě závěrečné zprávy výzkumu Ministerstva vnitra „Zpřehledňování fungování neziskového sektoru v České republice se zvláštním důrazem na prevenci jeho zneužívání pro účely financování terorismu“, který realizuje Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů.

³⁰ Text ze závěrečné zprávy projektu „Zpřehledňování fungování neziskového sektoru v České republice se zvláštním důrazem na prevenci jeho zneužívání pro účely financování terorismu“ (realizace Vysoká škola ekonomická v Praze, zakázka Ministerstva vnitra 2007).

- *Odpovědnost: Ministerstvo vnitra, RVNNO*

Každoroční aktivity:

- Zpracování každoročního Rozboru financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů
- *Odpovědnost: RVNNO*
- Informování vlády a veřejnosti o NNO prostřednictvím sekretariátu RVNNO
- *Odpovědnost: RVNNO*

Aktivity v roce 2010 – 2013:

- Vedení NNO ve veřejných rejstřících
- *Odpovědnost: Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti*
- Zpracování každoročního přehledu o neziskových organizacích ČSÚ a vedení satelitního účtu
- *Odpovědnost: Vláda, ČSÚ*
- Zpracování každoročního Rozboru financování NNO z veřejných rozpočtů včetně monitoringu krajů a obcí a využití metodiky sledování vyhodnocování a zveřejňování využití veřejných prostředků neziskovým sektorem z věcného hlediska.
- *Odpovědnost: ČSÚ, RVNNO*
- Informování vlády a veřejnosti o NNO prostřednictvím sekretariátu RVNNO
- *Odpovědnost: RVNNO*

Priorita 2 – Veřejná správa vnímá neziskový sektor jako partnera

Opatření 2.1. Definice a metodiky pro rozvoj partnerství

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

5.2. Problém: Neexistence právního vymezení a metodik pro vytváření a rozvoj partnerství

Měřítko pro hodnocení, zda bylo dosaženo cíle opatření:

- Existuje oficiální definice partnerství a metodiky pro vznik, rozvoj a hodnocení partnerství.
- Existuje vzdělávací program o neziskovém sektoru a partnerství pro veřejnou správu.

Aktivita v roce 2009:

- Vytvoření metodiky zapojení neziskových organizací a veřejnosti do rozhodování pro projekty smart administration
- *Odpovědnost: Ministerstvo vnitra*

- Vytvoření oficiálního vzdělávacího programu pro veřejnou správu a neziskové organizace – vznik, rozvoj a vyhodnocení partnerství (využití v projektech smart administration a v programech Integrovaného rozvoje měst, komunitního plánování, Leader)
- *Odpovědnost: Ministerstvo vnitra*

Opatření 2.2. Vládní podpora rozvoje partnerství

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

5.1. Problém: Neexistence společenské dohody mezi vládou a neziskovým sektorem

Cíl opatření:

- Vláda podporuje vznik partnerství s neziskovým sektorem na národní úrovni.

Měřítko pro hodnocení, zda bylo dosaženo cíle opatření:

- Byl vytvořen návrh dohody o spolupráci mezi neziskovým sektorem a vládou na národní úrovni.
- RVNNO je zakotvena v zákoně.

Aktivita v roce 2009:

- Příprava dohody mezi vládou ČR a neziskovým sektorem o zásadách partnerské spolupráce.
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

- Podpora schválení zákona o veřejně prospěšných organizacích, RVNNO je zakotvena v zákoně, Práce RVNNO
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

- Spolupráce vlády a neziskových organizací na konferenci v rámci předsednictví „ Evropa angažovaných občanů“
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

Aktivity v roce 2010 – 2013:

- Uzavření dohody mezi vládou ČR a neziskovým sektorem o zásadách partnerské spolupráce.
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

- Práce RVNNO
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

- Spolupráce vlády a neziskových organizací na jednorázových akcích na podporu neziskového sektoru
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

Problémy s čerpáním strukturálních fondů NNO

Cíl:

- Zajistit rovný přístup neziskových organizací ke zdrojům z fondů EU na základě principu partnerství

Opatření:

- Příprava projektu z Operačního programu Technická pomoc, založená na průběžné evaluaci podpory neziskových organizací z fondů EU, jejich účasti na monitorování a evaluaci realizace cílů pomoci. Identifikace hlavních obtíží, které znesnadňují možnost čerpání finanční pomoci neziskovými organizacemi, formulace a realizace doporučení.

Termín:

- 2009 – 2012

Opatření 2.3. Profesionalizace neziskového sektoru

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

- 4.1. Problém: Financování přenosu know-how uvnitř neziskového sektoru
- 4.2. Problém: Spolupráce uvnitř neziskového sektoru
- 4.3. Problém: Udržitelnost lidských zdrojů a znalostí NNO
- 4.4. Problém: Chybějící zdroje pro budování kapacit
- 3.4. Problém: Nízká úroveň řízení kvality na úrovni neziskových organizací

Cíl opatření:

- Neziskové organizace budují své kapacity a profesionalizují se.

Měřítko pro hodnocení, zda bylo dosaženo cíle opatření:

- Vznikly nové zdroje pro budování kapacit neziskového sektoru.

Aktivity v roce 2009:

- Příprava alokace zdrojů na podporu budování kapacit v rámci dotací jednotlivých ministerstev.
- *Odpovědnost: RVNNO*

Aktivity v roce 2010 – 2013:

- V rámci dotací jednotlivých ministerstev budou vypsány dotace na budování kapacit neziskových organizací (ve smyslu zvyšování kvality managementu a pracovníků NNO a podpora spolupráce a přenosu informací uvnitř neziskového sektoru).³¹
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

- Posílení využívání čerpání evropských zdrojů pro budování kapacit NNO na základě úprav pravidel operačních programů
- *Odpovědnost: RVNNO*

³¹ Kromě Zásad vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky NNO ústředními orgány státní správy, schválených usnesením vlády ze dne 3. listopadu 2008 č. 1333, je ústřední orgán státní správy při poskytování dotací NNO povinen postupovat samozřejmě i podle zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 215/2004 Sb., o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory a o změně zákona o podpoře výzkumu a vývoje.

Priorita 3 – Je rozvíjeno vícezdrojové financování neziskového sektoru

Opatření 3.1. Úprava právního prostředí na podporu vícezdrojového financování neziskového sektoru

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

- 2.1. Problém: Nepřehledná legislativa v daňové oblasti
- 2.2. Problém: Zastaralý dotační systém
- 2.9. Problém: Nízké daňové odpisy a zákaz prezentace dárců v médiích
- 2.10. Problém: Chybějící diskuse o společenské odpovědnosti firem
- 2.16. Problém: Odkládání novelizace zákona o veřejných sbírkách
- 2.17. Problém: Nahrazování veřejných zakázek dotacemi
- 2.18. Problém: Kompenzace zisku a ztráty
- 2.19. Problém: Odvod části výtěžku z loterií a her na veřejně prospěšné účely

Cíl opatření:

- Odstranit zbytečné překážky při vícezdrojovém financování neziskových organizací

Měřítko pro hodnocení, zda bylo dosaženo cíle opatření:

- Legislativa v daňové oblasti je přehlednější.
- Dotační systém se řídí novelizovanými „Zásadami vlády pro udělování dotací ze státního rozpočtu ČR NNO ústředními orgány státní správy“.
- Firemní dárci jsou motivováni novými pobídkami.
- Pořádání veřejných sbírek je jednoduché a efektivní.
- Neziskové organizace provádějí vlastní činnost a poskytují služby formou zakázek bez nadbytečné administrativní zátěže.
- Loterie a hry jsou novým zdrojem financování neziskových organizací.

Aktivity v roce 2009:

- Daňová reforma
- Přijetí novelizovaných „Zásad vlády pro udělování dotací ze státního rozpočtu ČR NNO ústředními orgány státní správy“
- Otevření diskuse o společenské odpovědnosti firem – konference
- Připravena novela zákona o veřejných sbírkách
- Přijat nový herní zákon
- Připraveny zásady pro zadávání zakázek na zajištění obecně prospěšných služeb neekonomického charakteru
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

Aktivity v roce 2010 – 2013:

- Připraveny nástroje na podporu společenské odpovědnosti firem
- Přijata novela zákona o veřejných sbírkách
- Přijaty zásady pro zadávání zakázek na zajištění obecně prospěšných služeb neekonomického charakteru
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

Opatření 3.2. Úprava pravidel operačních programů na podporu čerpání neziskovými organizacemi

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

- 2.4. Problém: Systém plateb v operačních programech
- 2.6. Problém: Byrokracie při čerpání evropských dotací
- 2.7. Problém: Technická pomoc neziskovým organizacím

Cíl opatření:

- Zavedení opatření vyplývající z evaluace operačních programů, které umožní neziskovým organizacím snáze čerpat finanční prostředky ze strukturálních fondů.

Měřítko pro hodnocení, zda bylo dosaženo cíle opatření:

- Zvýšení absorpční kapacity neziskových organizací

Aktivity v roce 2009:

- Zadání a realizace veřejné zakázky – „on-going“ evaluace operačních programů z hlediska čerpání neziskovými organizacemi, problémy, přínosy a návrhy řešení, včetně vypracování metodiky a systému vyhodnocování a zveřejňování využití veřejných prostředků neziskovým sektorem z věcného hlediska.
- *Odpovědnost: Vláda, Ministerstvo pro místní rozvoj*

Aktivity v roce 2010 – 2013:

- Realizace konkrétních opatření na základě „on-going“ evaluace operačních programů z hlediska čerpání neziskovými organizacemi, problémy, přínosy a návrhy řešení
- *Odpovědnost: Vláda, Ministerstvo pro místní rozvoj*

Opatření 3.3. Plánování státní dotační podpory neziskovým organizacím

Odůvodnění – opatření řeší tyto problémy:

- 2.3. Problém: Vázanost dotací na jednoletý státní rozpočet
- 2.5. Problém: Udržitelnost výstupů evropských projektů

Cíl opatření:

- Koncepční pojetí státní dotační politiky a zvýšení provázanosti s programovými dokumenty a prioritami vlády, otevírající možnost zvýšení jistoty víceletého financování kontinuálních služeb poskytovaných ze strany NNO.

Měřítko pro hodnocení, zda bylo dosaženo cíle opatření:

- Změna Hlavních oblastí

Aktivity v roce 2009:

- Příprava změny Hlavních oblastí³²
- *Odpovědnost: RVNNO*

Aktivity v roce 2010 – 2013:

- Schválení nové verze Hlavních oblastí
- *Odpovědnost: Vláda, RVNNO*

³² Podstata novelizace Hlavních oblastí: Posun směrem k prioritám vlády a plánování střednědobých a dlouhodobých výdajů, včetně specifikace mandatorních výdajů určených na služby kontinuálně poskytovaných ze strany neziskového sektoru. Vláda by měla takto schvalovat dvou až tříleté prioritní oblasti, které zpracuje sekretariát RVNNO na základě podkladů z jednotlivých resortů. Jednotlivé resorty budou vyzvány usnesením vlády, aby zpracovávaly strategické dokumenty a analýzu potřeb v terénu, do kterého poplynou dotace. Tento materiál schválí RVNNO na vládní priority pro dotace a doporučí pro tyto oblasti vyhlásit víceleté dotační programy. Toto bude představovat 2/3 objemu prostředků, ostatní prostředky budou rozděleny v rámci jednorozhodných projektů na inovativní projekty, které budou vznikat v průběhu 2 nebo 3 let trvání vládních priorit. Doporučení budou vycházet také ze statistického sledování, které je každoročně opakováno.

**Ze závěrečné zprávy projektu
„Zpřehledňování fungování neziskového sektoru v České republice se
zvláštním důrazem na prevenci jeho zneužívání pro účely financování
terorismu“**

(Vysoká škola ekonomická, Fakulta mezinárodních vztahů)

- **Zjištěná skutečnost:** Absence existence veřejně přístupného a přehledného rejstříku občanských sdružení.³³ O vytvoření takového rejstříku se hovoří v souvislosti s připravovaným návrhem občanského zákoníku, přičemž ale není zřejmý časový harmonogram takových aktivit (hovoří se až o roce 2012).
- **Návrh dalšího postupu:** Centrum pro výzkum neziskového sektoru (CVNS) ve své studii o výročních zprávách navrhuje zavést plně funkční informační systém o neziskových organizacích. Předpokladem pro jeho zavedení je existence jednotného hospodářského registru, který by vyřešil základní problémovou otázku spočívající v nevhodné registraci a evidenci občanských sdružení a rozsáhlá změna řady předpisů, mj. statusových norem, daňových zákonů, rozpočtových pravidel a zásad vlády pro poskytování dotací neziskovým organizacím. Na základech hospodářského registru pak může být vystavěn informační systém, který by sloužil několika funkcím zároveň. Takovými funkcemi může být například provázanost informací v hospodářském registru s oborovými registry (např. registr poskytovatelů sociálních služeb, evidence veřejných sbírek, seznam organizací akreditovaných k výkonu dobrovolnické služby) tak, jak je tomu dnes v případě informačního systému ARES. Dále je možné přidat po vzoru současného přístupu do obchodního rejstříku náhled do sbírky listin, informační systém by mohl sloužit také daňovému a dotačnímu řízení, pro účely statistického zjišťování či pro prezentaci a komunikaci samotných neziskových organizací. Není přitom zřejmé, zda bude vhodnější vytvořit úplně nový registr, nebo navázat na některou ze stávajících databází. Odborná veřejnost se přiklání spíše ke druhé variantě. Nelze předpokládat, že veřejně nezatím dostupná kompletní interní databáze občanských sdružení na ministerstvu vnitra bude pro účely veřejného registru vhodná, jelikož zcela jistě neobsahuje např. údaje o statutárních orgánech, aktuální kontaktní údaje apod. Jako vhodným řešením se jeví využít stávající Evidenci nestátních neziskových organizací, která také za podobným účelem byla v roce 2006 zakládána tehdejším Ministerstvem informatiky.³⁴

³³ Takový rejstřík by podle badatelů měl umožňovat i dálkový přístup (on-line) a obsahovat následující údaje:

- žádost o registraci,
- registrované stanovy,
- všechny změny stanov vzaté postupně registračním úřadem na vědomí,
- aktuální sídlo (pokud není ve stanovách), případně přehled všech sídel předchozích,
- jmenovité aktuální i všechna předchozí složení statutárních orgánů s uvedením bydliště a data narození fyzických osob s uvedením od kdy do kdy vykonávali funkci (v listinné podobě i doklad o jejich řádném ustanovení podle stanov).

³⁴ Otázkou zůstává, zda by se měla povinnost registrace v databázi týkat všech občanských sdružení. S tím souvisí i otázka změny legislativy v oblasti daňových výhod pro sdružení včetně návaznosti na povinnost zveřejňování výročních zpráv. Nejen s ohledem na výše uvedené obavy v neziskovém sektoru o přílišnou administrativu se nabízí následující řešení. Vedle obecného registru občanských sdružení, který by obsahoval údaje, jež jsou už nyní k dispozici v Seznamu občanských sdružení, by existoval rozšířený registr pro sdružení jež využívají daňových výhod. Tato sdružení by měla rovněž povinnost zveřejňovat pravidelně výroční zprávu prostřednictvím rejstříku.

Definitions and Legal Forms

(www.emanual.cz)

It is important to note that there is no generally accepted definition of civil society or the nonprofit sector. Leaving civil society aside, because there is no agreement on what it is whatsoever, the term “nonprofit organisations/institutions/sector” can have three meanings:

- “Non-state non-profit organisations” is a term introduced and used by the RNNO. It only includes those (“new”) organisations that the RNNO wishes to support: foundations, funds, public benefit companies, associations, and non-devotional church-based organisations.
- “Nonprofit organisations” or “nonprofit sector”, as widely used by nonprofit practitioners themselves, means organisations loosely defined on the basis of Salamon and Anheier’s “structural-operational” definition (Salamon and Anheier, 1997a and 1997b) but with the exclusion of political organisations, trade unions, business and professional organisations, and cooperatives and mutuals.
- “Nonprofit institutions” or “nonprofit sector” as newly defined for the Czech NPI satellite account is the broadest definition, introduced and used by the CZSO and, increasingly, the academic community. It is based on the recommendation of the UN Handbook on Non-Profit Institutions in the System in National Accounts (UN, 2003).
- The following table gives an overview of the legal forms that exist in Czech law for NPOs and shows which of them are included in the three main definitions of the nonprofit sector:

Table: Legal forms of Czech nonprofit organisations and the scope of the three main definitions of the Czech nonprofit sector

Legal form	"Nonprofit institutions" (CZSO: NPI satellite account, broad definition)	"Nonprofit organizations" (NPOs, narrow definition)	"Non-State Non-Profit Organisations" (RNNO, political definiton)
Foundation	+	+	+
Fund	+	+	+
Public benefit company	+	+	+
Association (includes trade unions)	+	+	+
		(not trade unions)	(not trade unions)
Organisational branch of association	+	+	+
Public university	+	-	-
Political party, political movement	+	-	-
Organisational branch of political	+	-	-

party, political movement			
Church, religious society	+	+	-
Church-based legal person	+	+	only non-devotional service providers
Professional organisation/chamber	+	-	-
Other chamber (excl. professional ones)	+	-	-
Association of owners of dwelling units	+	-	-
Association of legal persons	+	-	-
Hunting community	+	-	-
International organisation	+	-	-

Smlouvy mezi veřejným a neziskovým sektorem: shrnutí zahraničních zkušeností³⁵

(M. Pospíšil, Centrum pro výzkum neziskového sektoru)

Vznik dokumentu

- Dokumenty mají v různých zemích různou podobu (zákon, smlouva, memorandum), v podstatě se však jedná o veřejné politiky.
- Dokumenty jsou společným dílem obou sektorů, veřejného a neziskového.
- Vypracování textu veřejné politiky / memoranda / smlouvy předchází dostatečně dlouhý (několikaletý) proces přípravy. Začíná nezávislou analýzou stávajícího stavu a prognózou budoucího vývoje (zpráva Deakinovy komise v Anglii), na ni navazuje práce společné komise a rozsáhlý konzultační proces v obou sektorech.
- Výsledná veřejná politika není koncem, ale začátkem: zahájením trvalé partnerské spolupráce a výchozím bodem dalšího vývoje. Základní dokument definuje obecný rámec spolupráce na rozvoji neziskového sektoru; poté je dále rozpracováván do veřejných politik resortních, regionálních, specifických, pravidel dobré praxe, atd.

Obsah dokumentu

- Dokument vychází ze základního srozumění v tom, že pro blaho společnosti je důležitý jak dobře fungující stát, tak rozmanitý, silný a nezávislý občanský / neziskový sektor.
- Úvodní ustanovení deklarují rovnoprávnost obou sektorů v partnerském vztahu a zdůrazňují zásadní důležitost neziskového sektoru pro společnost, např.:
*Neziskový sektor plní specifickou a nezastupitelnou roli, která je kriticky důležitá pro rozvoj demokratické, harmonické společnosti. Činnost neziskových organizací představuje významný a vpravdě nedoceníitelný přínos pro společenský, kulturní, ekonomický a politický život národa.*³⁶
- Hlavní ustanovení nejprve ustanovují zásady, jimiž se oba sektory hodlají řídit, např.:
Při vzájemné spolupráci stát a neziskový sektor respektují své odlišnosti:
 - *Veřejné instituce a neziskové organizace pracují odlišným způsobem.*
 - *Jsou odlišně strukturovány, spravovány a řízeny.*
 - *Mají odlišnou odpovědnost, zodpovídají se jiným zájmovým skupinám.*
 - *Veřejný sektor má konečnou odpovědnost při formulaci veřejných politik a legislativy.*
 - *Neziskové organizace mají nezadatelné právo prosazovat v rámci zákona své cíle.*

³⁵ Text se opírá o *Compact on Relations between Government and the Voluntary and Community Sector in England* s přihlédnutím k podobným veřejným politikám / smlouvám v Estonsku, Kanadě, Severním Irsku, Skotsku a Walesu.

³⁶ Anglický *Compact*.

Při vzájemném respektu svých odlišností se stát a neziskový sektor řídí sdílenými zásadami:

- *Partnerská spolupráce je přínosem pro obě strany a pro společnost. Vede k budování důvěry, zkvalitňuje proces vytváření veřejných politik a optimalizuje přípravu a realizaci programů.*
 - *I když se způsoby práce obou sektorů liší, řídí se stejnými principy integrity, odpovědnosti, otevřenosti, transparentnosti a čestnosti.*
 - *Příkazem pro obě strany je kvalita řízení a hospodaření.*
 - *Obě strany respektují zásadu rovnosti příležitostí pro všechny lidi bez rozdílu.³⁷*
- Poté jsou vyjmenovány úkoly / závazky státu a neziskového sektoru, založené na uznání toho, že ve společném úsilí o rozvoj občanské iniciativy a neziskového sektoru plní stát a neziskové organizace rozdílné, ale komplementární úkoly.
 - Hlavní zásadou je vyváženost nároků a požadavků na jedné straně a povinností a závazků na druhé straně. Např. oproti závazku státu podílet se na financování neziskových organizací stojí jejich závazek vysokého standardu správy, řízení, hospodaření a transparentnosti.
 - Úkoly / povinnosti státu pokrývají obvykle tyto oblasti:³⁸
 - *Podpora nezávislosti neziskového sektoru (Např.: Respektovat a podporovat nezávislost neziskového sektoru, včetně jeho práva nezávisle si určovat a řídit své záležitosti a včetně jeho práva vést veřejné kampaně, veřejně komentovat politiku státu nebo proti ní v rámci zákona bojovat, aniž by tím bylo jakkoli ovlivněno financování sektoru nebo jednotlivých organizací z veřejných prostředků.³⁹)*
 - *Příznivé legislativní a fiskální prostředí pro činnost neziskového sektoru*
 - *Financování neziskového sektoru z veřejných zdrojů*
 - *Spolupráce s neziskovým sektorem při vytváření veřejných politik*
 - Úkoly / povinnosti neziskového sektoru pokrývají obvykle tyto oblasti:
 - *Respektování práva ve všech činnostech*
 - *Odpovědnost a transparentnost vůči zájmovým skupinám*
 - *Zavedení a udržování vysokého standardu řízení a hospodaření*
 - *Čestnost a pravdivost při zastupování zájmů členů a klientů*
 - *Povinnost široce konzultovat připravované politiky se svými zájmovými skupinami*
 - Závěrečná ustanovení se obvykle týkají:
 - Způsobu pravidelného společného vyhodnocování účinnosti veřejné politiky / memoranda / smlouvy
 - Způsobu řešení konfliktů
 - Navazujících úkolů a plánů do budoucna

³⁷ Ibid.

³⁸ Následující výčty jsou návodnými příklady. Konkrétní ustanovení se liší podle situace v jednotlivých zemích.

³⁹ Anglický *Compact*.

SWOT ANALÝZA – metodika

S W O T

Metoda SWOT analýzy, hodnotící silné a slabé stránky neziskového sektoru v ČR, jeho rozvojové příležitosti i hrozby.

Hrozby, uvedené v analýze, představují největší rizika pro současnost i blízkou budoucnost neziskového sektoru v ČR. Jsou de facto negativní variantou dalšího možného vývoje neziskového sektoru (naznačující, k jakým důsledkům by mohlo dojít, nebudou-li strategické záměry stanovené v koncepci rozvoje neziskového sektoru ČR realizovány).

S	STRENGTHS	SILNÉ STRÁNKY
W	WEAKNESSES	SLABÉ STRÁNKY
O	OPPORTUNITIES	PŘÍLEŽITOSTI
T	THREATS	OHROŽENÍ

	S: Silné stránky	W: Slabé stránky
O: Příležitosti	SO: Využít silné stránky a příležitosti	WO: Překonat slabiny využitím příležitostí
T: Ohrožení	ST: Využít silné stránky a čelit hrozbám	WT: Minimalizovat slabé stránky a vyhnout se hrozbám

Výsledky SWOT analýzy českého neziskového sektoru

Financování neziskového sektoru

Silné stránky + Příležitosti

- Dlouhodobé zakázky veřejné správy vůči NNO (na veřejné služby)
- Vícezdrojové financování je již v obecném povědomí NNO
- Dotace z ministerstev
- Usnadnit podnikání NNO
- Daňové asigance 2 % pro NNO
- Daňová reforma (zlepšení daňových úlev)
- Partnerství pro velké projekty
- Rozvoj firemního dárcovství
- Sociální ekonomika

Slabé stránky + Ohrožení

- Zastaralý dotační systém resortů
- Nahrazování prostředků ze státního rozpočtu financemi z evropských fondů
- Pozdní zálohové platby
- Netransparentnost EU zdrojů
- Evropské peníze stojí na hliněných nohách českých financí
- Oslabení finančních zdrojů z veřejných rozpočtů
- Chybí všeobecně koncepte rozvoje v krajích

Lidské zdroje – informovanost, vzdělání, capacity building

Silné stránky + Příležitosti

- Evropské zdroje umožnily budování kapacit („capacity building“) na všech úrovních
- Existence silných a aktivních NNO fungujících na principu vícezdrojového financování
- Snaha nestarat se pouze o klienty, ale také o rozvoj organizace
- Začlenit NNO do třetí role univerzit
- Rozvoj vzdělávání o NNO a pro NNO
- Výměna know-how na úrovni občanské společnosti

Slabé stránky + Ohrožení

- Nejistota zaměstnance a velká fluktuace plynoucí z nekonceptního financování NNO
- Nízké vyjednávací dovednosti a neschopnost řešit věci konsensem jak u NNO, tak u veřejné správy
- Nízká úroveň vzdělanosti úředníků a především politické reprezentace v oblasti neziskového sektoru
- Ztráta motivace pro práci v neziskovém sektoru

Právní prostředí

Silné stránky + Příležitosti

- Rozmanitost právních forem NNO
- RVNNO a její výbory
- Zákon o nadacích a nadačních fondech jako příklad – vyčištění sektoru
- Funkční definice veřejné prospěšnosti a vícezdrojové financování
- Lepší daňové zvýhodnění neziskového sektoru
- Střešní zákon o NNO

Slabé stránky + Ohrožení

- Chybí vymezení veřejné a vzájemné prospěšnosti
- Nezakotven veřejný zájem – veřejná prospěšnost
- Špatná definice NNO na základě právní formy
- Neexistence veřejného rejstříku o.s.
- Nepřehledná legislativa v daňové oblasti
- Ještě větší znepráhlednění neziskového sektoru novou legislativou (školská právnická osoba, neziskové nemocnice...)
- Nový občanský zákoník (definice veřejné prospěšnosti – nedokonalá)

Partnerství

Silné stránky + Příležitosti

- Partnerství při koncepčních jednáních a tvorbě strategických dokumentů
- Pozitivní zkušenosti s partnerstvím mezi NNO a veřejnou správou v projektech
- Postupné zavádění komunitního plánování za přítomnosti NNO
- Příklady z EK – např. Sdělení Evropské komise č. 704/2002 o Posílené spolupráci při konzultacích a dialogu

Slabé stránky + Ohrožení

- Veřejná správa nebere NNO jako rovnocenného partnera
- Neexistence právního prostředí pro vznik partnerství
- Tendence veřejné správy upřednostňovat nekonfliktní NNO
- Výlučné postavení příspěvkových organizací státu, krajů a obcí
- Ovlivňování rozdělování prostředků politickou reprezentací mimo předem schválená pravidla či principy
- Nepochopení principu neziskovosti

Rozvoj NNO – evaluace, organizovanost, transparentnost NNO

Silné stránky a Příležitosti

- Samoregulační mechanismy
- Postupné zlepšování síťování a sdružování NNO
- Zlepšování statistického sledování NNO

- Aplikování dobré praxe ze zemí EU
- Preference NNO ze strany EU
- Využití potenciálu akademické sféry ze strany NNO

Slabé stránky + Ohrožení

- Nedostatečná evaluace a monitoring
- Nedostatečná transparentnost neziskového sektoru
- Malá ochrana ne-individuálního a nepersonálního vlastnictví majetku formou „assets lock“ občanských sdružení
- Korupce a tunelování dotačních systémů (zvláště komunálními politiky)
- Certifikace
- Lobbying ze strany politiků, kterým vyhovuje současný stav a kteří jsou sami zapojeni do občanských sdružení a ostatních NNO
- Zásahy státu do vymezení činnosti NNO